

KURAMER

BÜLTEN

KURAMER Konferansları
Kütüphane ve Arşiv Çalışmaları
KURAMER Kütüphane Programı
Sîret Araştırma Gezisi (Hicaz)
Birmingham Kur'an Nüshası
Web Sitesi
Yayınlar
Dergi
Tercüme Programı
Doktora Burs Programı
Yayın Araştırma Ödülleri
Kur'an Araştırmaları Projesi
Kurum ve Kuruluşlarla Ortak Çalışmalar
Uluslararası İlmî Toplantı: Cihad

2

Ocak 2016

بسم الله الرحمن الرحيم

Bugün İslâm dünyasının içinden geçtiği yakıcı sorunları doğru, adilane ve derinlemesine tahlil ettiğimizde, olup bitenlerin en ciddi sebeplerinden birinin, belki de birincisinin, Kur'an-ı Kerim'i anlama ve onun ilkelerini hayata aktarma konusundaki sapmalar olduğunu görmekteyiz. Bu durum karşısında, insanlık için rahmet ve hidayet kaynağı, din ve dünya hayatının şaşmaz rehberi olan Yüce Kitabımızı doğru anlama ve anlatmanın her zamankinden daha fazla zaruret hâlini aldığı, bunun da ancak ilmi ölçü ve prensiplere dayalı çalışmalarla mümkün olacağı açıktır. Bu anlayıştan yola çıkarak kurulan KURAMER (Kur'an Araştırmaları Merkezi) Kur'an-ı Kerim'i anlamının arka planını oluşturan konulardaki bilgi birikimini ortaya koymaya matuf bir araştırma projesini başlatmıştır. "Vahiy ve Nübüvvet", "Kur'an-Dinler Tarihi", "Kur'an'ın Nüzûl Ortamı", "Kur'an – Sîret", "Kur'an ve Mushaf Tarihi", "Kur'an-Sünnet" bilim dallarında doksan civarında akademisyen ve ilim adamı tarafından yürütülen ve çalıştaylarla olgunlaştırılan bu projenin takriben 5.000 sayfalık bir eser hâlinde yayımlanması hedeflenmektedir. Bunu Kur'an'ın anlam dünyasını ortaya koymayı, Kur'an'ın insanlığa kazandırdığı medeniyet perspektifini tanıtmayı hedefleyen yeni projeler izleyecektir.

Bugün gerek İslâm dünyasında gerekse Batı'da Mushaf tarihinden Kur'an'ın içeriğine ve kutsal metinler karşılaştırmasına kadar birçok alanda Kur'an üzerine araştırmalar hayli artmış, birçok yeni konu ve tez tartışmaya açılmıştır. Merkezimizde oluşturulmaya başlanan KURAMER dijital veri tabanı ve kütüphane programları ile Mushaf tarihi araştırmaları hem bu zengin bilgi birikimini tanıma hem de Kur'an alanında ortaya atılan yeni konu ve tezleri ilmi usullerle ele alıp değerlendirme açısından önemli bir adım olacaktır. Merkez olarak çıkarmayı planladığımız Kur'an Araştırmaları Dergisi de, Kur'an alanında özgün bilimsel araştırmaları, klasik ve modern dönem eserlerin tercümelerini yayınlama faaliyetimiz de yine aynı çerçevede yer almaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in nüzul süreci ile Peygamber Efendimiz'in hayatının içiçe seyrettiği göz önüne alınırsa, Kur'an'ı doğru anlamının şartlarından birinin de Resûlullah'ın yaşadığı coğrafi ortamı incelemek olduğu daha net biçimde görülür. Bu sebeple Merkezimizce 'vahiy/sîret coğrafyasına' düzenlenen özel araştırma ve inceleme gezileri sonrasında elde edilen bilgiler ve zengin görüntü malzemesi kaynaklardaki bilgilerle karşılaştırılarak sîret coğrafyasıyla ilgili daha güvenilir bilgilere ulaşılması hedeflenmiştir.

Merkezimiz, aslî çalışma alanı olan "Kur'an'ı doğru anlama" hedefine uygun olarak çeşitli konularda ilmi çalıştaylar ve konferanslar düzenlemekte, araştırmalar yaptırmaktadır. İlk ürünlerini 2015 yılı içinde yayımladığımız bu çalışmaların önümüzdeki dönemde çeşitlenerek artmasını ve Merkezimizin Kur'an alanında ilmi çalışması ve söyleyecek sözü olan herkese açık bir platform olma niteliğinin güçlenerek öne çıkmasını arzu etmekteyiz. Kur'an alanında yurt içi ve yurt dışı doktora burs programı, yayın ve araştırma ödül programları da Merkezin bu misyonunun gereğidir.

Elinizdeki bültende KURAMER'in 2015 yılında gerçekleştirdiği bütün bu faaliyetlerin bir özetini bulacaksınız.

Yegâne niyetimiz ve arzumuz, Cenâb-ı Hakk'ın Yüce Kitabının hak ettiği şekilde anlaşılması çabalarına elimizden geldiğince katkıda bulunmaktır. Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Selâm ve saygılarımla.

Ocak 2016

Prof. Dr. Ali Bardakoğlu

Kur'an Araştırmaları Merkezi Müdürü

KURAMER BÜLTEN

Ocak 2016, Sayı 2

Yayınlayan
Kur'an Araştırmaları
Merkezi

Yayın Kurulu
KURAMER Bilim Kurulu

Editör
Ahmet Baydar
M. Turan Çalışkan

Grafik Uygulama
Furkan Selçuk Ertargin

KURAMER
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
KUR'AN ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Kısıklı Cad. Haluk Türksoy Sok.
No:4 Kat: 2 34662 Üsküdar/İST.
Tel: 0216 474 08 60 - 1910

www.kuramer.org
info@kuramer.org

İçindekiler

KURAMER KONFERANSLAR

"Kur'an'da Resûlullah" <i>Prof. Dr. Bünyamin Erul</i>	4
"Tefsirin Açmazı: Kur'an'ı Başka Zamanlara Konuşturmak" <i>Prof. Dr. Ömer Özsoy</i>	7
"Kur'an'ı Anlamada Tarihselciliğin İmkân, Sınır ve Sorunları" <i>Prof. Dr. Mustafa Öztürk</i>	10
"Kur'an Araştırmaları Üzerine Bir Sohbet" <i>Prof. Dr. Mehmet S. Aydın</i>	13
"Kur'an'ı Anlamada Geçmişte ve Günümüzde Yaşanan Sorunlar" <i>Prof. Dr. M. Sait Şimşek</i>	15
"Tarihsel Süreç İçerisinde Değişen Hadis Algıları" <i>Prof. Dr. Yavuz Ünal</i>	18
"Yahudi Hukuku, Temel Kaynaklar ve Günümüzde Uygulama" <i>Yusuf Altıntaş</i>	20
"Tefsirin Zorlukları" <i>Prof. Dr. Mehmet Okuyan</i>	23
"Eski Mekke ve Medine'nin Sanal Olarak Yeniden Kurulması Projesi" <i>Serap Ermiş</i>	25

KÜTÜPHANE VE ARŞİV ÇALIŞMALARI	26
KURAMER KÜTÜPHANE PROGRAMI	27
SÎRET ARAŞTIRMA GEZİSİ (HİCAZ)	28
BİRMİNGHAM KUR'AN NÜSHASI	30
Birmingham Üniversitesi, Mingana 1572A Kur'an Fragmanları <i>Doç. Dr. Necmettin GÖKKIR</i>	31
Birmingham Varakları Hakkında Rapor <i>Arş. Gör. Elif Behnan KARABIYIK</i>	36
WEB SİTESİ	39
YAYINLAR	40
DERGİ	41
TERCÜME PROGRAMI	41
DOKTORA BURS PROGRAMI	42
YAYIN ARAŞTIRMA ÖDÜLLERİ	43
KUR'AN ARAŞTIRMALARI PROJESİ	44
KURUM VE KURULUŞLARLA ORTAK ÇALIŞMALAR	46
ULUSLARARASI İLMÎ TOPLANTI: CİHAD	47

KURAMER KONFERANSLARI

“Kur’an’da Resûlullah”

KURAMER 30 Ocak 2015

Prof. Dr. Bünyamin Erul

Ankara Üniversitesi İlahiyât Fakültesi

Bünyamin Erul konuşmasına ‘ilk yaratılan varlık’ algısının geleneğimizde çok güçlü olduğuna dikkat çekerek başladı ve bu konuda bazı nakillere yer verdi. Bir rivayette sahabeden birisinin “*Ne zaman peygamber olarak yaratıldın?*” diye sorduğunun, Resûlullah’ın da “Âdem ruh ile ceset arasındayken” cevabını verdiğinin nakledildiğini, oysa hiçbir sahabenin gelip de Hz. Peygamber’e “*Ne zaman yaratıldın?*” diye bir soru sormasının beklenemeyeceğini ifade eden Erul, bu rivayette Hz. Muhammed’in (a.s.) ‘ilk yaratılan varlık’ yapıldığını, Suyûtî’nin bir eserinde

de (أَنَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ بِرُوحِهِ وَجَسَدِهِ...), şeklindeki ifadeyle hâlâ ruhuyla da cesediyle de diri olan bir varlığa dönüştürüldüğünü ifade etti. Gelecekte yer alan pek çok rivayetin âyetlerin önüne geçirildiğine dikkat çeken Bünyamin Erul, konuşmasını özetle şöyle sürdürdü:

“Sahih, zayıf hatta uydurma pek çok rivayeti yediden-yetmişe herkes bilir, fakat nedense Kur’an’ın ortaya koyduğu Peygamber’i kimse bilmez. Hz. Peygamber’i yazarken, O’nun hakkındaki kitaplar yayınlarken Kur’an’a da-

yanmamız gerekir. Şunu peşinen söyleyelim ki, tümüyle Kur'an âyetlerine dayanarak bir sîret oluşturma imkânımız yoktur. Peygamberimiz'in baştan sona hayatını Kur'an'a dayanarak anlatabiliriz diyebilmek mümkün değil. Ama Kur'an öyle tespitler yapıyor ki, bunlar bize belli parametreler vermekte ve karşılaştığımız yüzlerce-binlerce rivayet hakkında bir değerlendirme yaparken âdeta birer mihenk taşı olabilmektedir. Yani biz o âyetlere dayanarak yüzlerce-binlerce rivayet hakkında derli toplu bir kanaat sahibi olma imkânına sahibiz."

"Kur'an-ı Kerîm, Hz. Peygamber'in iç dünyasını da gözler önüne sermekte; âdeta deşifre etmektedir" diyen Erul, konuşmasının ilerleyen bölümlerinde Kur'an'ın, Allah Resûlü'nün duygularına, kalbinden ve zihninden geçen pek çok duyguya tercüman olduğunu da ifade etti ve şunları söyledi: "Allah Resûlü'nün bir beşer olarak müşriklerden çok çeşitli tepkiler ve muhalefetler gördüğü ilk yıllarda ne tür endişeler yaşadığını, nelerden çekindiğini, korktuğunu, neler düşündüğünü, bazen nelere meyledebile-

cek olduğunu, nelere üzüldüğünü, canının nelerle sıkıldığını vs. Kur'an'dan öğrenebiliyoruz. Müşriklerin sürekli dile getirdikleri mucize telakkileri karşısında nasıl canının sıkıldığı, gönlünün nasıl daraldığı Hûd Sûresinin 12. âyetinde ifade ediliyor."

Peygamberimiz'in baştan sona hayatını Kur'an'a dayanarak anlatabiliriz diyebilmek mümkün değil. Ama Kur'an öyle tespitler yapıyor ki, bunlar bize belli parametreler vermekte ve karşılaştığımız yüzlerce-binlerce rivayet hakkında bir değerlendirme yaparken âdeta birer mihenk taşı olabilmektedir.

“Kur’an, Mekkelilerin zihnindeki cahilî peygamber tasavvurunu reddederken aynı anda vahye dayalı, Kur’ânî bir peygamber anlayışını da ortaya koyar” diyen ve Hz. Peygamber’in bir yönüyle resûl ama bir yönüyle de beşer olduğunu dile getiren Erul, İsrâ Sûresinin (سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا) “Rabbimi tenzih ederim. Ben, sadece beşer bir elçiyim” şeklindeki 93. âyetini hatırlattı ve Kur’an’ın Câhiliyye devri müşriklerinin kafasındaki peygamber tasavvurunu reddeden bölümlerden âyetler okudu.

Bünyamin Erul, Enfâl Sûresinin 5-8. âyetlerinde Allah Resûlü’nün, yaklaşık üç yüz kişiyle yola çıktığını, Kureyş kervanının yolunu kesmek ve oradaki mallara el koymak istediğini, fakat müşriklerin bin kişilik tam teçhizatlı bir orduyla savaşmak üzere geldiğini; Müslümanların ne ruhen ne de silah teçhizatı bakımından böyle bir savaşa hazır olmadığını, dolayısıyla onlara müjde verilse bile ciddi bir tartışmanın varlığından bahsedildiğini, oysa kitaplarımızda Bedir’i anlatan sayfalarda bunlara hiç yer verilmediğini ama ilahî yardımları anlatan 9-12. âyetlere ayrıntılı biçimde yer verildiğini dile getirdi. Uhud Savaşı

için de benzer bir durumdan söz eden Erul konuşmasının sonunda bu örneklerin çoğaltılabileceğine dikkat çekerek Kur’an’a dayalı bir sîret yazımına olan ihtiyacın altını tekrar çizdi ve bu noktada İzzet Derveze’nin çalışmasının yol gösterici olabileceğini belirtti. ♦♦

Tefsirin Açmazı: Kur'an'ı Başka Zamanlara Konuşturmak

KURAMER 28 Şubat 2015

Prof. Dr. Ömer Özsoy

İslâm Dini ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü/Goethe Üniversitesi (Almanya)

Konuşmasının başında Kur'an'ın, mesajını muhatap aldığı insanın fitratı ile temellendirdiğini ifade eden Ömer Özsoy, Rûm Sûresinin 30. âyeti ile A'râf Sûresinin 172. âyetindeki '**elest**' sahnesini buna örnek olarak zikretti. Bunun, "Şayet hiçbir peygamber gönderilmemiş olsaydı, insan yine de imanla ve doğruyu yanlıştan ayırmakla mükellef olurdu" anlamına geleceğini belirten Özsoy konuşmasını özetle şöyle sürdürdü:

"Allah'ın gönderdiği elçilerin çağrılar, İlâhî adaletin gereği değil, Allah'ın merhametinin sonucudur. Kur'an dilinde bütün vahiyler 'hatırlatma'dır. Allah insanlara öz kimliklerini hatırlatmak için seslenmiştir. Kur'an'ın, fitrata uygunluğun nüzul coğrafyasındaki temsilcileri olarak gösterdiği 'Hanifler'e olan ilgisi son derece dikkat çekicidir. Unutulmamalı ki, Cenâb-ı Hak, Rûm Sûresinin 30. âyetinde (فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ) '*Hakka yönelen bir-kimse olarak yüzünü dine çevir. Allah'ın insanları*

üzerinde yarattığı fitrata sınıksız tutun', diyerek, Hz. Peygamber'i **hanîf** olmaya çağırmaktadır."

Allah kelâmının Muhammedî vahiyle Arabî kalıba dökülmüş olduğuna ve muhatap aldığı Araplarla canlı ve güncel bir temas kurduğuna, vahyin bir çırpıda değil peyderpey indiğine ve yaşanmakta olan aktüalite ile doğrudan ilişkili olduğuna bizzat Kur'an metninin tanıklık ettiğini dile getiren Özsoy konuşmasının devam eden bölümünde Kur'an-Sünnet ilişkisi üzerinde durdu. Özsoy "Muvafakât-ı Ömer"den bahisle, Hz. Ömer'in bir konuda görüş beyan ettikten sonra bunu onaylayan âyetlerin nâzil olmasının, keza klasik **nesh** teorisinin Kur'an vahyinin dinamik karakterini gösterdiğini dile getirdi. Hz. Ömer'in halifeliği döneminde Kur'an'ın zâhirine aykırı görünen pek çok ictihadının bu bilincin yansıması olarak görülmesi gerektiğini ifade eden Özsoy devamla şunları söyledi:

“Nüzul döneminde bizzat vahiyle gerçekleşen güncelleme ameliyesi, sonraki nesiller açısından izahı gereken müşkiller olarak görünürken, ilk muhataplara, Kur’an’ın başka zamanlara nasıl konuşturulacağı hususunda bir bilinç kazandırmıştır. Sahabe ve Tabiîn arasında özgün anlamı koruma odaklı yoğun bilgi alış-verişi, Kur’an’ın her bir âyetinin anlamlar deryası olduğu yönündeki zihniyetin otantik olmadığına en açık göstergesidir. Hz. Ali’ye izafe edilen “Kur’an’ın dili yoktur, onu insanlar konuşturur” ifadesi de, Kur’an âyetlerinin bağlamından koparıldığında istismara ne kadar elverişli olduğuna dikkat çekmektedir. Kur’an ile Müslümanlar arasında kaçınılmaz olarak oluşan bu mesafeye ulûm-i İslâmiyye’nin oluşum sürecinde bir başka sorun daha eklendi; bu esnada Kur’an, ‘vahyin kaydedildiği bir doküman’ olmaktan bir referans metnine, Sünnet de ‘yaşayan gelenek’ olmaktan yazılı hadislere dönüştü; zamanla da Kur’an ile Sünnet birbirinden izole edilmiş iki ayrı metin kategorisi hâline geldi.”

“Esasen, herhangi bir metni tefsir etme ihtiyacını doğuran şey, söz konusu metni okuyucusuna yabancı kılan mesafedir” diyen Ömer Özsoy, herhangi bir tefsir faaliyetinin bu mesafe konusunda bir farkındalığı gerektirdiğini ifade etti. Özsoy konuşmasını özetle şöyle sürdürdü: “Bir metnin bağlamıyla okuru arasındaki mesafe, söz konusu metnin içeriğinin okuru nezdinde muğlaklaşmasına veya çok anlamlı hâle gelmesine yol açmaktadır. Bu konuda Taberî (v. 923) ve Fahreddin er-Râzî (v. 1209) iki farklı örnektir. Taberî kendisine ulaşan bütün yorumları aktardıktan sonra, ilk neslin anladığı anlamın hangisi olduğunu tespit etmeye çalışırken; Râzî, mevcut yorumlara ilaveten “Acaba kaç yorum bulabilirim?” diye âdeta kendini paralar. Esasen rivayet ve dirayet tefsiri arasındaki temel ayrışma, tefsirin hedefine dair yapılan bu tercihtir. Bir Müslüman’ın Kur’an okurken kendisinin doğrudan muhatap alındığını hissetmek istemesi varoluşsal bakımdan anlaşılabilir bir tutumdur. Ancak bu tutum, Kur’an metnine ona yabancı yeni

“Bir metnin bağlamıyla okuru arasındaki mesafe, söz konusu metnin içeriğinin okuru nezdinde muğlaklaşmasına veya çok anlamlı hâle gelmesine yol açmaktadır. Bu konuda Taberî (v. 923) ve Fahreddin er-Râzî (v. 1209) iki farklı örnektir.

anlamlar yükleme riskini kışkırtması potansiye-line de sahiptir. Nitekim tarihte ve günümüzde yapılan pek çok Kur'an yorumunu mercek altına aldığımızda, çoğu kez Kur'an'ın metnine ona yabancı yeni anlamlar yüklendiğini görüyoruz. Burada yapılan, Kur'an'la aktüel okuma veya yorumlama ortamı arasında bağ kurabilmek için Kur'an metnini kendi özgün bağlamından

bağımsız hâle getirmektir. Bu süreçte Kur'an'ın evrensellik iddiası, onun metninin anlam taşıma kapasitesinin sınırsızlığı olarak anlaşılmakta ve okurun Kur'an'ın muhtevasına her türlü müdahalesini meşrulaştıran bir aygıt dönüşmektedir. Böylece, Allah'ın son vahyedilen kelâmı olarak Kur'an sadece her dönemdeki her okuruna doğrudan hitap edebilmekle kalmayıp, kıyamete kadar her şeyi de içerebilmektedir.”

Konuşmasının sonunda “Böyle bir yorum ameliyesinde Kur'an'ın bağımsızlığına ne olmaktadır? Başka bir ifadeyle, Kur'an mı yeni yorum ortamına konuşturulmuş oluyor, yoksa Kur'an vasıtasıyla yorumcunun kendisi mi konuşmuş oluyor?” sorusuna cevap arayan Özsoy, kendisinin hermeneutik yaklaşımına göre, her bir Kur'an pasajının nüzul döneminde ifade ettiği özgün bir anlamının bulunduğunu ve her Kur'an yorumunun bu özgün anlam üzerine bina edilmek durumunda olduğunu, özgün anlamdan kastının, ‘Kur'an'ın nüzul döneminde muhataplarına ne dediği, yani onların Kur'an'dan ne anladığı’ olduğunu belirterek konuşmasını tamamladı. ♦♦

Kur'an'ı Anlamada Tarihselciliğin İmkân, Sınır ve Sorunları

KURAMER 10 Nisan 2015

Prof. Dr. Mustafa Öztürk

Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Konuşmasına dünyada hiçbir kültürün, dışarıdan hiçbir etkileşim maddesi olmadan kendi bahçesinde üremiş olamayacağını vurgulayarak başlayan Mustafa Öztürk “halku’l-Kur’ân” tartışmalarını buna örnek olarak gösterdi. Bu konudaki tartışmalara derinlemesine bakılırsa yüzde yüz bizim malımız olduğunun söylene-meyeceğini ifade eden Öztürk özetle şunları söyledi:

“*Efâl-i ibâd* konusuna veya *kader* meselesine barksanız, basitçe görebileceğiniz gibi birçok başka kültür ve dinlerle de etkileşimin az veya çok söz konusu olduğunu görürsünüz. O nedenle tarihsellik konusunda özgünlük iddiası veya “özgün değil” şeklindeki bir iddia ve itiraz çok makul değildir. Tarihselcilik her ne kadar *halku’l-Kur’ân* meselesinden argüman ikmalı yapmasa da adı konulmamış biçimde ve zımnen de olsa Kur’an’ın tarihin belli bir devrinde belli bir dönemde ve belli bir tarihsel durum içerisinde

vücuda gelmiş bir kelâm ve mahluk olduğunu kabul ederek işe başlar.”

Halku’l-Kur’ân meselesinin tarihsellik ile irtibatlandırılabilirliğini söyleyen Öztürk’e göre, “Ancak bu tartışmanın, ortaya çıktığı zaman dilimi itibarıyla bugün tartıştığımız tarihsellik ile bir irtibatı yoktur; o tartışma orada bitmiştir”. Konuşmasının devamında *nesh* kavramının da tarihsellik meselesiyle irtibatlandırılabilirliğini dile getiren Mustafa Öztürk “*Nesh* vakası çok ilginç bir şekilde bize şunu gösteriyor: Kur’an-ı Kerim’in ilk muhataplarının yaşadığı gerçeklik bağlamında içinde bulundukları şartlara, konumlara, konjonktüre göre Cenâb-ı Hak bir önceki hükmü daha sonraki yeni bir hükümle kısmen veya bütünüyle değiştirmiştir” dedi.

Tarihselliğin Kur’an’ı anlamada bir metodoloji olmadığına dikkat çeken Öztürk, tarihselliğin bir yaklaşım tarzı, bir bakış açısı, bir perspek-

tif olduğunu dile getirdi. Henüz boşluk tarafları olsa da tarihselciliği “Acaba Kur’ân-ı Kerîm şöyle de okunamaz mı? Böyle yorumlanamaz mı?” şeklinde bir teklif olarak görmek gerektiğini belirterek Kur’ân’ın tarihselliği denilen şeyin ahkâmla sınırlı olmadığını söyledi. Konuşmasının ilerleyen bölümlerinde tarihselciliğin çerçevesinin Kur’ân-ı Kerîm’le ilgili olarak, Ehl-i Sünnet kelâmcılarının kullandığı *usûl-i selâse*; *ulûhiyet*, *me’âd ve nübüvvet* alanlarını da kuşattığı kanaatinde olduğunu söyleyen Öztürk şöyle devam etti:

“Ulûhiyet değişmez, sabit ilkemiz; Kur’ân’ın da yegâne ana konusudur. Kur’ân’da merkezî konu budur, yani tevhid. Cenâb-ı Hak bu konuda zerre kadar ödün vermezken ulema arasında çok sert tartışmalar görülür. Mesela Râzî “Allah göktedir” âyetini “Bu, O’nun kudretidir, saltanatıdır, melekûtudur” şeklinde anlıyor. Ben de onun gibi anlamak istiyorum. Yoksa “Orada mekân tutmuştur” biçiminde anlamak istemiyorum. Çünkü böylesi sorunlu olur kanaatindeyim. Ama bu inancı/yaklaşımı Ahmed b.

Hanbel merhumun önüne koysaydınız, bunu söyleyene “Sen zındıksın!” demek durumunda kalırdı. Kitaplar böyle yazıyor çünkü. Peki, burada ne değişmiştir? Denilebilir ki mazruf sabit kalmış, zarfı ise değişmiştir. Zarf nedir? Zarf, *lâ yezâl* olan, insan idrakinin sınırına girmeyen, gerçek mahiyeti kavranamaz olan, her türlü

Tarihselcilik her ne kadar halku’l-Kur’ân meselesinden argüman ikmali yapmasa da adı konulmamış biçimde ve zımnen de olsa Kur’ân’ın tarihin belli bir devrinde belli bir dönemde ve belli bir tarihsel durum içerisinde vücuda gelmiş bir kelâm ve mahluk olduğunu kabul ederek işe başlar.”

tecsim ve teşbihten münezzeh olan Cenâb-ı Hakk'ın varlığıdır, birliğidir; O'nun hepimizin rabbi, efendisi, mâliki olduğudur.”

Tarihselci nazarla okunmadığında, Kur'an-ı Kerim'de cennet-cehennem tasvirlerinin yoğunluğunun Mekke ve Medine'de azalıp çoğaldığının çok fark edilemediğini dile getiren Öztürk, ahirette seçilen nesnelerin mahiyet ve keyfiyetine de dikkat çekti ve Gâsiye Sûresinin 6. âyetinde yer alan “*dari*” (ضَرِيع) bitkisinin bizde sembolik bir karşılığı olmadığını söyledi ve ekledi: “Çünkü o coğrafyayı, o kültürü bilmiyorsun. Sen acı ve kötü kokulu dikenli *dari*’ denilen bitkiden ürkmedin. Eğer çölde deve gütseydin ve bu bitkinin devenin damağına yapıştığını görseydin o zaman ne olduğunu anlardın. Yani bu nesneler o kültürden seçilmiş. Buna rağmen bu nesneler Cehennem veya Cennetin bizatîhi kendisini mi tasvir ediyor, yoksa bize, “Zihninizi bir yoklayın, hayalinizi sonuna kadar zorlayın ve mutlu olmanın, bahtiyar olmanın en son limitlerini tahayyül edin. İşte onun çok daha ötesinde sizi

bir ağırlama, bir mükâfat, bir güzellik bekliyor; veya öylesine bir azap ve acı var” şeklinde bir ipucu, bir fikir mi veriyor?”

Meseleyi “İslâm bir *durum* mudur yoksa bir *duruş* mudur?” sorusu etrafında şekillendirebileceğimizi dile getiren Öztürk konuşmasını özetle şöyle tamamladı: Eğer İslâm *durum* ise, hükmün evrenselliğine ve tarihüstülüğüne inanan bir söylem sahibi, oradaki o durumu bir blok olarak oradan kes-yapıştır yapar gibi getirip bugünkü hayata aynen uygulayacaktır. Bu söylemin iddiası bu ise, yapması gereken de budur. Oysa ben İslâm'ın bir *duruş* olduğuna inanıyorum. Bu meselenin bugüne kadar verimli, bereketli ve iyi niyetli bir tartışma konusu olarak sürdürülmediğini; konunun üzerinden bilhassa ilâhiyat alanında bir iktidar, nüfuz yahut mevzi kazanma ve kendi kimliğini onarma veyahut da öbürünü dışlama, karalama vesilesi olarak her zaman istismar tutkunlarınca kullanıldığını, bundan da çok büyük üzüntü duyduğumu söylemek istiyorum.” ♦♦

Kur'an Araştırmaları Üzerine Bir Sohbet

KURAMER 29 Nisan 2015

Prof. Dr. Mehmet S. Aydın

KURAMER'i ilk kez ziyaretine vesile olan bu davete, ihtisas sahaları ulûm-i İslâmiyye olan, aralarında ciltler dolusu tefsir yazmış âlimler bulunan heyetin huzurunda konuşmak niyetiyle değil, aslında onları dinlemek arzusuyla icabet ettiğini, onların huzurunda Kur'an hakkında söz söylemeye cesaret etmenin "destursuz bağa girmek" olacağını ifade ederek söze başlayan Mehmet Aydın, konuşmasına şöyle devam etti:

"Ülkemizde böyle bir kuruma ihtiyacımız vardı. Çünkü tarihimizdeki klasik çalışmaların yanında, gerek yurt içinde gerek yurt dışında, Kur'an-ı Kerim'le ilgili yapılan çalışmalar günden güne artmaktadır. Çok sayıda İlahiyat fakültelerimiz var. Yurt dışında çok sayıda İslâmî ilimler ile ilgilenen bölümler var, enstitüler var. Birçok İslâm ülkesinde KURAMER'e benzeyen merkezlerin olduğunu biliyoruz. Bunlarla sürekli olarak temas hâlinde olmak, bugünün teknolojik imkânları çerçevesinde son derece kolay hâle gelmiştir. Nitekim bir yıl içinde Kur'an-ı

Kerim'le ilgili farklı çalışmaların yekûnu bizi hayrete düşürecek kadar çok sayıda oluyor. Aslında bütünüyle ele alındığında Kur'an'ı anlama ve yorumlama sahası tek başına bir alan olarak görülmemelidir."

Evrensel İslâm medeniyetini oluşturan bütün alanların anlaşılması, bilinmesi faaliyetinde Kur'an bilgisinin bir ihtiyaç hâline geldiğini vurgulayan Mehmet Aydın konuşmasını özetle şöyle sürdürdü: "Teknik anlamda usul-i tefsiri bir yana bırakırsak geniş manada tefsir, medeniyetimizi oluşturan her disiplinde varlığını izhar ediyor. Yeterli ve güvenilir bir Kur'an bilgisine sahip olmayan kimsenin sosyal bilimlerde Birûnî'yi, felsefede İbni Sinâ'yı, kelimada Matürîdî'yi, tasavvuf ve derin psikolojide İbni Arabî'yi, medeniyet tarihi-sosyolojide İbni Haldun'u, tevhidin mücessem tezahüründe Mimar Sinan'ı, nağmeye bürünmüş kelamın müteale yükselişinde Dede Efendi'yi anlaması kolay değildir."

Günümüzde teknik imkânların sağladığı kolaylıklar bulunduğunu, eğer ilmî ve ahlâkî bir sorumluluk içinde kullanılmazsa bu imkân ve kolaylığın, aynı zamanda büyük zorluklara da kapı açabileceğini dile getiren Aydın, İslâm'ın ve Kur'an'ın, bugün içinde bulunduğu zorlukları hep birlikte yaşadığımızı ifade ederek şunları söyledi: “Bir yanda dünyada güçlü ve etkili bazı çevreler İslâm ile faşizmi, Kur'an ile terörü birlikte somut ve dijital piyasalara söylüyorlar. Öbür yanda da bütün insanlığı isyan ettiren davranış ve eylemleri sergileyen bazı örgütler, maalesef, İslâm ve Kur'an'a darbe üstüne darbe indiriyorlar. Kur'an'ın ahlaki ve bedii istikametine ve ruhuna kaba kültürlerinde yer vermeyenler, asırlar önce yapılmış olan beşerî yorumların neticelerini, yani fikirleri, fetvaları, yorumları nihai çözüm unsurları olarak görüyor ve onları bugünün piyasasına söylüyorlar. Dinî ve din-dışı emelleri olanlar ise ‘zaman bu zaman, fırsat bu fırsattır’ diyerek ‘işte Kur'an, işte İslâm budur’ hükmünü her çevreye yayıyorlar. Samuel Huntigton XX. asrın kapanış yıllarında, yani henüz 11 Eylül, el-Kaide hadisesi ve onun sebep olduğu terör hareketleri baş göstermemişken ‘İslâm'ın sınırları kan-revan içinde’ diyordu. Bugün özellikle Batı âleminde ‘O adam ne kadar haklıymış!’ diyenlerin sayısı milyonları buluyor... Hani, merhum Afgani'ye veya M. Abduh'a atfedilen bir söz var: “الاسلام محبوب بالمسلمين”, “İslâm, Müslümanlardan utunuyor.”

İslâm dünyasında yeterli güçte hukuk devleti inşa edilemediğini, demokrasinin yerli yerine

oturmadığını, güç düzeni ile ahlâk-ı hasene düzeninin bir arada yürüyemediğini, sosyal adâletin gelişemediğini, İslâm ülkeleri arasında sürdürülebilir yapıcı münasebetlerin tesis edilemediğini ve bu nedenle Batı'da bazı çevrelerin zehirli oklarını Kur'an'a ve İslâm'a çevirdiklerini, İslamofobi her gün daha yaygın hâle getirerek, Avrupâda, Amerika'da yaşayan Müslüman toplulukların hayatını cehenneme çevirdiklerini dile getiren Mehmet Aydın sözlerini özetle şöyle tamamladı:

“Bu açık seçik fotoğrafa rağmen yine de milyonlarca Müslüman, her türü zorluğu, aşağılanmayı, hatta ölümü göze alarak –yüzyıllardır manevi açıdan eleştirdiğimiz– Batı'nın merhametine sığınmak için kendi yurtlarından bir an önce kaçmaya gayret ediyorlar. Bu yolda masum çocukların, kadınların cesetlerini gördükçe, Cahiliye dönemine hitabeden âyetler geliyor akla: “وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ”, “Diri diri toprağa gömülen kız çocuğu ‘hangi günahından dolayı öldürüldü?’ diye hesabı sorulduğunda”, “عَلِمْتُ نَفْسٌ مَا أُخْضِرْتُ”, “insan, âhiret için ne hazırlamış olduğunu görecektir.” Şimdi bu âyetlerden ilham alarak soralım: Ve o gün “diri diri sulara gömülen çocuklar ‘Hangi günahlarından dolayı sulara gömüldü?’ diye sorulduğunda”, genelde insan, özelde Müslüman acaba ne cevap verecektir? KURAMER ve benzeri müesseselere düşen vazifelerden biri –hatta şu günlerde belki de birincisi– “Kur'an ve İslâm, bütün bunların sebebi değil mağdurudur” hakikati üzerinde incelemeler, araştırmalar yapmak ve sonuçlarını duyurmaktır.” ♦♦

Kur'an'ı Anlamada Geçmişte ve Günümüzde Yaşanan Sorunlar

KURAMER 27 Haziran 2015

Prof. Dr. M. Sait Şimşek

N.E. Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Kur'an-ı Kerîm'in kendisini çeşitli vasıflarla nitelemesine dikkat çekerek konuşmasına başlayan Sait Şimşek, ayrı ayrı üzerinde durduğu bu nitelermelere *kitab* kelimesiyle başladı ve özetle şunları söyledi: “Ona *kitab* denmesini, müfessirlerin sonradan sistemleştirdiği şekilde *siyak-siyak* yani “*öncelik-sonralığa dikkat etmek gerek*” demeleri bağlamında da düşünmeliyiz. Kur'an kendisini *zıkr* diye de isimlendirir. Çünkü Allah'ın emirlerini ve yasaklarını, kişinin yapması ve yapmaması gerekenleri hatırlatmaktadır. Kur'an, niçin indirildiğini de “*insanlara hidayet yolunu göstermek*” şeklinde ifade etmektedir. Dolayısıyla, Kur'an'ı anlamada ve tefsir etmede de asıl olan bu hidayetin kendisi olmalıydı. Kur'an aynı zamanda *tedebbür* ile okunması gerektiğini de anlatır. *Tedebbür*, düşünmekten biraz daha derin bir eylemi ifade eder. Fakat sonradan her nasılsa, anlamadan okumak esas oldu. Hatta anlamadan okumak âlimler tarafından

savunulmaya başlandı. Kur'an-ı Kerîm kendisini tanımlarken *mübîn* der, aynı zamanda. Yani Kur'an her hâlükârda apaçık bir kitaptır. Peki, buna rağmen onu anlama sorunları nereden kaynaklanıyor? Sorunlar belli ki insanın kendisinden kaynaklanıyor.”

İslâm tarihinde ilk önemli olayın Hz. Osman'ın öldürülmesi olduğunu, onu öldürenlerin de Müslüman olduklarını, onun yönetiminde adalet ve hakkaniyet olmadığı iddiaları bulunduğunu, bu olaydan sonra Müslümanlar arasında *adalet*, *kader* gibi problemlerin gündeme geldiğini hatırlatan Sait Şimşek konuşmasını özetle şöyle sürdürdü: “Ehl-i Sünnet genelde *millî birlik ve beraberlik* hitabına tekabül eden kesim oldu. Yani, “*Birliğimizi-beraberliğimizi bozmayalım, bir arada olalım*” dendi. Elbette bunun güzel tarafları da vardır; ancak millî birlik ve beraberlik, adalet ve haksızlığın üstünü örtmek

içinse orada da bir sıkıntı vardır. Ve bu sıkıntıyı yaratan yönelim, –başta çok temiz niyetlerle olsa bile– sonraki tarihlerde başka mecralara kaymıştır. Benim tespit ettiğim kadarıyla hâkim olan kültür ve anlayış Kur’an âyetlerinin yanlış anlaşılmasına ve sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bakara Sûresi 102. âyet-i kerîmesinin başında “*O şeytanlar insanlara sihir öğretiler ve kâfir oldular*” deniyor; ardından da “*iki meleğin bazı insanlara sihir öğrettiği*” şeklinde anlaşılan bir ifade geçiyor. Soralım, küfür olan bir şeyi melek niçin öğretsin!? Böyle bir şey olur mu? Ama hâkim kültürde sihir anlayışı varsa oluyor.

Kur’an’ı anlama konusunda problem olan şeylerden biri de *insanların kendisine yontması* meselesidir. Evet, bu nereden kaynaklanıyor? Bunun temelinde yatan ne? Tabii ki insanın kendisinde problem var. Beslendiği kaynağı da kendisine benzetiyor insanoglusu.”

“Millî birlik-beraberlik” siyasetinin Ehl-i Sünnet’te devam ettiğini; “*Birlik olalım*” sözünün, “*Ne kadar dinden uzaklaşırsak uzaklaşalım yeter ki birlik olalım*”a dönüştüğünü dile getiren Şimşek konuşmasının ilerleyen bölümlerinde özetle şöyle dedi: “Tabii bu, ilk dönemde o kadar problem olmasa da zaman geçtikçe, bozulma ve uzaklaşmalar çoğalmış; ancak ‘millî birlik ve beraberliği bozmayalım’ yaklaşımı yaşatılmaya devam etmiştir. Bir alimin hata etmesinden daha normal ne olabilir ki! “Hata etmiş” dersiniz. Bu kişi hata etti diye ne âlim olmaktan çıkar ne de Müslüman olmaktan... Fakat o âlimin bilgisini dinmiş gibi gösterdiğiniz zaman o hata ettiğinde dinin kendisini bozmuş olursunuz. Biz dini mi sağlam tutacağız, âlimi mi Cennete göndereceğiz? Ehl-i Sünnet bünyesinde *kader* ve *is-titâ’a* gibi konular, bahsettiğimiz millî birlik ve beraberlik sözü altında yavaş yavaş zayı olmaya başlamış ve Allah’ın kudreti, adaleti söz konu-

su olduğunda daima Allah'ın kudretinden yana tavır alınmıştır. Ama Allah'ın adaleti gündeme gelmemiştir. Bu sebeple, çok basit bir şeyden dolayı Cennete yahut Cehenneme gidenlere dair anlatılar öne çıkmıştır. Yani 'Şöyle dersin Cennete gidersin' vs."

Eşâ'rî'nin *kesb* teorisi'nin küçük bir problemi olmakla birlikte aslında güzel bir teori olduğunu, çok da aykırı denebilecek bir yönü olmadığını, fakat zamanla bunun Cebriyeciliğe dönüştüğünü söyleyen Şimşek, buna bizim kitaplarımızdaki bazı rivayetlerden kaynaklanan bir destek söz konusu olduğunu dile getirdi ve özetle şöyle dedi: "Bir de zaten başarısız toplumlar Cebriyeci olurlar. Bu işin doğal sonucu budur. Gelin görün ki, biz buna temel kaynaklarda da destek bulunca rahatlamışız. *Kendimize yontma* hususlarından biri de İslâm'da saldırı savaşlarının olduğu görüşüdür. Bazıları, "Bu İŞİD de nerden çıktı? Haneî olsalardı böyle olmazlardı" diyor. Oysa Serahsî, "Halifenin görevlerinden biri de Sayfiye Orduları kurmaktır. Sayfiye Orduları kurulduktan sonra onları çağırır, sonra şöyle bir etrafına bakar, bizim gücümüz hangi devlete yetiyor diye gözüne bir devlet kestirir, bu devletle anlaşmalarımız bitmediyse bitmesini bekleyelim, bitmişse saldıralım!" der. Yani anlatılan budur. Sen istediğin kadar kalkıp "Haneî, Mâtürîdî vs. bundan berîdir" de; buna beni inandıramazsın. Çünkü onların kendi dönemlerinde dünyanın anlayışı buydu. Peki, Kur'an böyle diyor mu? Böyle demiyor. (وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ), (Tevbe 9/36) "Allah'a ortak koşanlar sizinle nasıl topyekûn savaşıyorlarsa, siz de onlarla topyekûn savaşın" diyor. Yani Kur'an-ı Kerîm hep onların

savaşına 'karşı bir savaş'tan bahsediyor. Hiçbir zaman saldırı savaşından bahsetmiyor."

Kur'an'ı anlama ve yorumlama işinde günümüzde modern bilimlerin de baskısı olduğunu dile getiren Şimşek konuşmasını özetle şöyle tamamladı: "Enbiyâ Sûresinin 30. âyetini modern astronominin ulaştığı bilgilerle açıklayan tefsirler var. Oysa âyet-i kerîmede "أَوَلَمْ يَر" deniyor. Yani muhatabın ya kesin bilgisi olacak ya da gözleriyle görecektir ki ona böyle densin. Peki, on dört asır sonra nasıl bu ortaya çıkıyor veya onlar nasıl görüyorlardı? Böyle bir şey olabilir mi? Oysa âyetin dediği, "Yağmurun göğü dele dele gelmesi, yer kabuğunu delerek toprağın altına gelmesi, oradan da bitkinin yer kabuğunu delerek filizlenip çıkması"dır. Âyetin anlattığı budur. Ama kalkıp bundan "Efendim, Kur'an-ı Kerîm ta şu kadar zaman öncesinden modern bilimlerin sonuçlarını vermiştir" gibi bir sonuç çıkmaz. *Mezhebî endişeler* de bu baskılardan birisidir. Hesap döneminden bahsedilen Kıyâmet Sûresinin 22. âyetinde "وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ وَوُجُوهٌ" deniyor. Yani "Bazı yüzler de somurtuyor; anlamıştır ki artık, beli kırılacak". Yani henüz Cehenneme gitmemiş ama oraya gideceğini anlamış. Diğerleri de bunun gibi henüz Cennete gitmemişler ama Cennete gitme beklentisi içerisinde. Dolayısıyla (إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ) diyerek aslında "Ya Rabbi bizi bir an önce gönder" diyorlar. Allah'ı görmekle hiçbir ilgisi yok bunun. Zaten "Hesap günü Allah görülecektir" şeklinde bir rivayet de yoktur. Ama bu, Allah'ın görülmesi bahsinde Ehl-i Sünnet'in en güçlü delili olarak getiriliyor." ♦♦

Tarihsel Süreçte Değişen Hadis Algıları

KURAMER 29 Ekim 2015

Prof. Dr. Yavuz Ünal

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Konuşmasına “Değişen Hadis Algıları” başlığı-
nın, algıda değişkenliği kabul eden bir iddiayı
ima ettiğini, bunu açıklarken de risâlet dönemi-
ne birlikte geri dönerek tarihsel süreci farklı bir
gözle tekrar okumak ve tartışmalara sonra dön-
mek arzusunda olduğunu dile getirerek başlayan
Yavuz Ünal daha sonra Hz. Peygamber’in vah-
yi **tebyîn** yükümlülüğünden sâdır olan şeyleri
‘söz’, ‘fiil’ ve ‘takrîr’ olarak üç farklı kategoriye
ayırmanın mümkün olacağını ifade etti ve söz-
lerini özetle şöyle sürdürdü: “Hz. Peygamber’e
nispet edilen sözel formların hemen hepsi bir
tarafтан din olarak İslâm’ın teşekkülünü gerçek-
leştirirken, bir tarafтан da Hz. Peygamber dâhil,
mümin bireyin İslâmlaşmasını yani onların şah-
sında temessül etmesini hedeflemektedir. Sonuç
olarak söz, eylemi ortaya çıkarmak için vardır.
Eylemin inşasından sonra söz, doğal olarak arka
planda kalacaktır.

Hz. Peygamber döneminde aksini gösteren ör-
nek de olmadığı için, rivayetlerle ilgili temel
mesele, “Böyle mi dedi?” ve “Bunu mu kastet-

ti?” sorularıyla özetlenebilmektedir. Ancak bu
soruların sözlü form olarak zuhur etmiş olan
rivayetler için geçerli olacağı dikkatlerden uzak
tutulmamalıdır. Uygulamada ya da bunların
sözlü rivayet formuna aktarımı esnasında bir-
takım farklılıklar olsa da bu henüz sorun teşkil
etmemektedir. Zira esas olan uygulamadır, ki-
şilerle birlikte anılan rivayetler de kişilerin etki
alanı kadar dikkat çekebilmektedir. Sonuç ola-
rak Peygamber’in ‘nasıl yaptığı’ tevarüs yoluyla
aktarılırken, ‘ne dediği’ ve ‘neyi kastettiği’ bilgi-
si, vefatına kadar devam eden süreçte önemini
hep korumuştur. İsabet edilip edilmediği ko-
nusundaki kanaat ise, uygulamayla olan ilişkisi
üzerinden belirlenmiştir.”

Hz. Peygamber’in vefatından sonra ona duyulan
özleme, iman eden ama O’nu görmeyen yeni
kuşağın meraklarına, kaçınılmaz nostaljik soh-
betlere değinen Ünal, kendisi hayatta iken, ‘ne
dedi’ diye merak edilen Hz. Peygamber’in artık
‘nasıldı’ sorusuyla gündeme oturduğunu ifade
ederek özetle şunları söyledi: “Önceki dönemde

Hız. Peygamber'in misyonu ile alakalı olan hususlar konuşulmaya, yani kayda ve nakle değır bulunurken, ya da farklı bulunan hususlar konuşulurken, vefatından sonra yeni neslin meraklı soruları, kendisine duyulan özlem; din adına yapılması gerekenlerin şekilsel olarak oturmaya başlaması ancak yeni durumlarla ilgili sorulara 'caizdir, caiz değildir' şeklinde cevap niteliğinde ortaya çıkan fetva formatının belirginleşmesi dikkat çekicidir. Sorular, ya fetva formatında bir cevapla karşılanmış ya da bilginin rivayet formatında olduğu gibi aktarılmasıyla karşılık verilmiştir. Hız. Peygamber dönemindeki uygulamaya bakılarak hadis tanımlanacak olsa idi, bugün fakihlerin tanımına benzer bir tanım çıkardı: Hız. Peygamber'den dinî bir hükme referans olabilecek bilgileri aktaran rivayetlere hadis denir. Rivayet formunun oluşum sürecinin de irdelenmesi gerekir. Zira Hız. Peygamber merkeze alındığında ondan doğrudan nakledilebilecek olan şey iki turnak arasında söylenebilecek olan sözleridir. Yani söz formatında sadır olan şeylerdir. Yaşanmış bir olayı ya da uygulamayı tasvir eden birden çok görgü tanığının aynı ifadeleri kullanması çoğu zaman imkânsızdır. Zira

görgü tanıklarının ilgi ve dikkatleri farklı şeyleri görmelerine ve ifade ederken de farklı vurgulamalarına neden olacaktır. Bu durum, rivayetin sahih ya da zayıf olmasından başka bir şey ifade etmektedir. Sonuç olarak, rivayet formunun oluşmasında etken olan neden, rivayetlerdeki vurgu ve unsurların da farklı olmasına neden olabilmektedir. Zamanla Hız. Peygamber'e nispet edilenlerin yanında, bazı sahabeye ait olan söz ve uygulamalar da özel bir statü kazandı. Aynı algı, Tabiîn kuşağından ileri gelenler için de kuşatıcı bir alan açtı. Dolayısıyla teknik ifadeyle *merfu'* haberlerin yanına *mevkûf* (sahabî kavli) ve *maktu'* (tabiîn fetvası) eklendi."

Tarihsel bir bağlamda hayat bulan rivayetin hakkıyla değerlendirilmesi için onun adresine gidilmesi gerektiğini belirten Ünal konuşmasını şu sözlerle tamamladı: "Bağlamından koparılan metinler evsizleştirilmektedir. Ancak geriye dönük olarak bir yapı sökülümü yapılırken dönemsel uygulamalar da dikkate alınmalıdır. *Uygulama-Söz-Eser* sürecinde, sistemin şartlara bağlı olarak geliştiğini ve değışkenlik gösterdiğini ve zihinde mahfuz olduğunu unutmamak gerekmektedir." ♦♦

Yahudi Hukuku: Temel Kaynaklar ve Günümüzde Uygulama

KURAMER 19 Kasım 2015

Yusuf Altıntaş

T.C. Hahambaşı Sekreteri

Konuşmasını bir “Musevi mümin”den ziyade, “içeriden bakan biri” olarak yapacağını vurgulayan Yusuf Altıntaş, Musevilik’le İslâm’ın birbirine yakın dinler olduğunu dile getirdikten sonra sözlerini özetle şöyle sürdürdü:

“Musevi hukuku genelde iki fazlıdır. Birisi *De-Orayta*’dır ki bu, “Tora” kaynaklı, “talimat” anlamında bir deyimdir. Zaten Tora’nın bir anlamı da budur. Diğeri de *De-Rabanan*: Yahudi din ulularının/bilginlerinin sistematik hale getirdiği hukuk sistemidir.

Yahudi hukukunda temel, tekrar mahiyetindeki “Tesniye” kitabı hariç, Tevrat’ın dört kitabında açıklımlanan ve o meşhur İbranice adıyla “*TaR-yaG Mitsvot*” olarak bilinen 613 buyruktur. Bunlar, ilahî emirler olarak bilinir. Belki de İslâmîyet’teki “nass” a tekabül edebileceği düşünülen bu yönergeler, tartışmaya açık da değildir. Din ulularının zaman içinde Tora metinlerindeki buyruk/yönergelerden hareketle ve tabii ki

bunlarla hiçbir şekilde çelişmemek ve bunları tahfif etmemek üzere alanlarını genişletmiş olmaları da bir vakiadır. Eski devirlerde hukukun uygulanması “Kohen Gadol” un, yani “Başkohen” ya da Mabed’in baş görevlisinin yetkisindedir. Dolayısıyla hukuku uygulama makamı, Başkohenliktir. Ondan sonra bir hukuk/yargı mevkii olarak Şofetlik, yani Yargıçlık makamı vardır. Tevrat’ta bizzat Hz. Musa’nın ağzından konan bir metin var: “*Benden sonra eğer Yargıçlarınız bir hüküm verirlerse, buradan sağa-sola sapmayacak, dediklerini aynen uygulayacaksınız. Yoksa o cana lanet olur!*” Dolayısıyla hukukun yasa olarak tatbikatı ve takibi tartışılmaz bir biçimde “Şofetim” in sorumluluğundadır. Bura kadar anlattıklarım, Yahudi hukukundaki “*De-Orayta*” nın kapsamındaydı. Yahudi hukukunda bir de “*De-Rabanan*” terimi vardır. Bu terim, “Hocalarımız” dan yani “Rabilerimiz” den anlamına gelir. Onlardan sadır olan hukuk kuralları ve yasaları ifade eder.”

Konuşmasının devam eden bölümünde hukuki bir terim olarak Mişna'dan da bahseden Yusuf Altıntaş özetle şunları söyledi: “Mişna, ‘Tevrat’ın [üzerinden] geçmek’; tekrar etmek, yeniden, ikinci, üçüncü, dördüncü defa okumak anlamındadır. Tevrat’tan istihraç edilen kurallarla gelişmemek üzere, ihtiyaca göre toplumsal, sosyal ya da ekonomik ihtiyaçlara göre kurallar koyma sistemi vardır. Bu ilmî ve hukukî faaliyetler zamanla Talmud’u oluşturmuştur. Netice itibarıyla bütün bu hukuksal faaliyetler neticesinde, “*Alaha*” ortaya çıkar. Alaha, “yürürlük” demektir. İslâmiyet’teki “icma”yı buna benzetmek mümkündür. Talmud’lar, iki tanedir: 1.Kudüs Talmud’u veya Talmud Yerusalmi. 2. Babil Talmudu ya da Talmud Bavli. Kudüs Talmudu İbranca; Babil Talmudu ise ağırlıklı olarak Babil dilinde yani Aramca yazılmıştır. Alaha’nın teşekkül etmesi çok uzun bir zaman ve çokça tartışmalar sonucunda meydana gelmiştir. Bütün bu tartışmaların birileri tarafından sistematize edilmesi gerekiyordu. Yahudi hukuk tarihinde bu tür sistematik hâle getirme gayretleri olmuştur.

Yahudi hukuk literatüründe yer alan “Posek” teriminin İslâm hukukundaki “müçtehid” terimine tekabül ettiğini söyleyen Altıntaş konuşmasına özetle şu sözlerle devam etti: “Yahudi hukuk literatüründe bir de “*Takanot*” dediğimiz bir husus vardır. “Düzenleme” diyebileceğimiz, bu hukuk terimini bir örnekle açıklamak istiyorum. Musevilik’te bir kural olarak taaddüd-i zevcat (çok eşlilik) vardır. Tevrat’ta buna müsaade edilmiş, ancak bu birtakım koşullara bağlanmıştır. Fakat günümüzde bu uygulama kesinlikle kaldırılmıştır ve yoktur, yani yasaktır. Ne zamandan beri yasaktır? 1000 küsur sene evvelinden beri bu uygulama kaldırılmıştır. Yahudi hukuk tarihinde Rabenu Gerşom ben Yehuda (960-1040?) olarak bilinen din bilgini “*takana*” (düzenleme) kabilinden, “Bundan sonra bir Yahudi erkeği, eşi yaşıyorsa ikinci bir eş ile evlenemez” şeklinde bir fetva vermiştir. Aslında, birden fazla eş almak, Tevrat tarafından yasaklanmamıştır ama “*takana*” adı verilen böyle bir fetva ile sonlandırılmıştır.”

Musevilik'te bir kural olarak taaddüd-i zevcat (çok eşlilik) vardır. Tevrat'ta buna müsaade edilmiş, ancak bu birtakım koşullara bağlanmıştır. Fakat günümüzde bu uygulama kesinlikle kaldırılmıştır ve yoktur, yani yasaktır.

Konuşmasının devam eden bölümlerinde yargı ve dayanaklarından söz eden Altıntaş, “Yargı nasıl bir prosedürle yönetilmektedir?” sorusuna cevap ararken “Yahudi hukuk kurumları içerisinde *Bet Din (Yargı Evi)* adında bir kurum vardır. Bu kurum asgari üç din adamından oluşmak zorundadır. Bunların yasaya göre hüküm verme hakları var. “Eğer gerçekten böyle bir kurumun verdiği karara tabi olmayı içine sindiremeyen biri çıkarsa ne olur? Bu durumda Musevilik'te “*İrur*” denen temyiz vardır” dedi. Bu kurumun, “*Bet Din ha-Gavoa*” adı verilen bir üst mahkeme olduğunu belirten Altıntaş, buna bir manada “Yüce Divan” da denebileceğini söyledi ve konuşmasının ilerleyen bölümünde özetle şöyle konuştu: “Yahudilik'te bir de *Tahkim/Hakem “Birur/Borer”* vardır. Yani Yahudi hukukunda tarafların ihtilaf ettiği hallerde hakem devreye girer. *Dayyan* olarak adlandırılan hakim, ihtiyacı olduğu ya da ihtiyaç gördüğü takdirde, bir de uzmana/bilirkişiye, yani ‘mumhe’ye müracaat edebilir. Sistem bu

şekilde yürür. Bütün bunların yanında hukuki bir meselenin çözümü bağlamında, *gelenek* devreye girebilir. Bu gelenek, nerdeyse belli bir dokunulmazlığa sahiptir.”

Konuşmasının sonuna doğru Musevilik'te mezheplere değinen Altıntaş sözlerini özetle şöyle sürdürdü: “Şu anda Musevi dini, geleneksel Ferisi hakimiyeti veya etkisi altındadır. Ferisiler, Sadukiler ve Esseniler diye M.Ö. 4-3. yüzyılda başlayıp M.S. 1. yüzyılın bilemediniz en geç sonlarına doğru yok olan üç ayrı mezhep mevcuttu. Bugün Museviler, Ferisilerin koydukları kuralların hegemonyası altındadır. Bir de, yüzde yüz Musevi olmakla birlikte beğenilmeyen Karaylar vardır. Karay Musevileri, özellikle Ferisi hegemonyasını reddeden ve tabii onun için de dışlanan bir zümredir. Karaylar, Sadukilerin biraz sulanmış devamı şeklinde düşünülebilir. Essenilerin devamı olarak, bir süre sonra Evyonist/Ebionistler ve Mesihilik, giderek Hristiyanlığı oluşturan bir grup vardır. Türkiye'deki Museviler ise, kendilerini *Ortodoks Musevi* sayarlar. Bu aynı zamanda Ferisi geleneğini takip etmekte oldukları anlamına gelir.”

Konuşmasını, mahkemede tanıklık, evlenme-boşanma, miras hukuku, Kohen'in izdivacı, iddet ve ceza hukuku konularıyla detaylandıran Altıntaş sohbetinin son bölümünde, Vadedilmiş Topraklar meselesi, Yahudi olmayanla faiz ilişkisi, Sabetayistlerin durumu, soyun kadın/anne üzerinden yürümesi hadisesi ve On Emir'deki diğer cezalar ve suçlara değindi ve bu konularda kendisine yöneltilen soruları cevaplandırarak konuşmasını tamamladı. ♦♦

Tefsirin Zorlukları

KURAMER 04 Aralık 2015

Prof. Dr. Mehmet Okuyan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Sözlerine bir metot olarak, Kur'an'ı sadece rivayetlerden hareketle anlamamak gerektiğini; daha doğru anlam için daha başka şeyleri öncelemek durumunda olduğumuzu vurgulayarak başlayan Mehmet Okuyan, “Hangi mesele olursa olsun, bir defa bilinmesi gereken hususlardan birisi; Kur'an-ı Kerim “zû-vücûh” bir kitaptır. Yani birden çok anlam ihtimali bulunan kelimeleri, kavramları vardır” dedi ve konuşmasını özetle şöyle sürdürdü: “Ben acizane “Çokanlamlılık Bağlamında Kur'an Sözlüğü” diye bir şey yazdım. 630 civarında kelime ve kavramın Kur'an-ı Kerim'e çokanlamlı bir yapıya sahip olduğunu müşahade ettim. Bir kavram, her geçtiği yerde aynı anlamı vermiyor. Bağlama göre kavramın kazandığı yeni anlamlar var. Ve o anlamlardan hangisi kastediliyorsa ona göre kavramı yeniden yorumlamak durumunda olduğumuz gerçeği bir metot olarak önümüzde duruyor. Kur'an-ı Kerim bir meseleyi ele alırken hemen hemen hiçbir yerde o meseleyi başlayıp bitirmiyor. Âdeti serpiştirerek bir konuyu anlatma metodu var. Bir mesele on yerde, yirmi yerde, otuz yerde geçebiliyor.”

Kur'an'ın bir meselede ne dediğini anlayabilmek için; konuyla ilgili bütün âyetleri bilmek, konuyla ilgili âyetlerin iniş yerini bilmek, âyetlerin bağlamla ilişkisini kurmak, âyetlerdeki kelimelerin ve kavramların çokanlamlı olup olmadığına bakmak ve Kur'an-ı Kerim'in konuya bakışının ne olduğunu bilmek gerektiğini dile getiren Okuyan, konuşmasını özetle şöyle sürdürdü: “Mesela kadınlarla alakalı bir konu, 'kadının şahitliği' konusu. Yahut 'çok evlilik' veya 'miras' konusu... O konuyla ilgili bütün âyetleri ve iniş sırasını bilmek lazım. Ama yetmiyor; Kur'an'ın genelde kadına bakışının ne olduğunu bilmek lazım. Bunu bileceğiz ki, o özel konuda Kur'an'ın kadınla veya ilgili meseleyle alakalı ne dediğini daha net ortaya koyalım. Bir de, eğer sûrelerin sıralaması iyi biliniyorsa, sûrelerdeki âyetlerde kelime ve terim noktasında vücuh dediğimiz birden çok anlam ihtimali üzerinde duruluyor ve kavramlara öyle bakılabiliyorsa; ve bütünüyle Kur'an-ı Kerim'in konuya genel manada nasıl yaklaştığı eğer görülebiliyorsa âyetler arasında meseleleri kavramak öyle çok da zor değil. Ama eğer böyle ölçüleriniz yoksa;

her kelimeyi gördüğünüz her yerde aynı anlamla tercüme ederseniz ya da bir âyetin siyakına-sibakına bakmadan, bağlamını dikkate almadan ve o konudaki diğer âyetlerle konu irtibatını sağlamadan her âyete bağımsız bir gözle baktığınız zaman birtakım anlama zorlukları yaşanır.”

Sözün bağlamını dikkate almadan yapılan okumalarla alakalı en önemli yanlış anlamanın “meşîet” yani “dileme” konusunda yapıldığını ifade eden Mehmet Okuyan konuşmasını özetle şöyle sürdürdü: “Mesela Bakara Sûresinin 26. âyeti bilinmeden Müddessir Sûresinin 31. âyetindeki hidayet ve dalâlet kolay anlaşılmaz. Orada Allah’ın saptırdığı adamların zaten fasıklar olduğu belirtiliyor. “Zaten fasık olanlar” saptırılıyorsa “*Allah dilediğini saptırır, dilediğini de hidayet eder*” tercümesini yapmamak lazım. “*Allah dileyeni saptırır, dileyene hidayet eder*” demek lazım. Dilemek kula, insana ait bir eylemdir; o dileğin sonucunu onaylamak ve onu yaratmak da Allah’a ait bir sıfattır.”

Bağlamdan kopulunca başka argümanların devreye sokulduğunu dile getiren Okuyan, vahyin

bağlamına uygun okunmasını, kelimelerin çok anlamlılığından hareket edilmesini ve konuyla ilgili bütün âyetlerin nüzul sırasına göre biliniyor olmasını tefsirin olmazsa olmaz zorunlulukları olarak gördüğünü söyledi. Parçacı okumaların birtakım parçalanmalara sebep olduğunu dile getiren Okuyan konuşmasını özetle şöyle tamamladı: “Nisâ Sûresinin 82. âyetinde “*Kur’an üzerinde tedebbür etmiyor mu bu adamlar? Eğer Allah’tan başkasından olsaydı onda pek çok ihtilaf bulurlardı*” deniyor. Bu kitapta ihtilaf olmayacağına göre, peki bu birbiriyle uyuşmayan âyetler ne olacak? Bunun altından kalkabilmek için de bu defa bir ‘Nesh Teorisi’ ile hareket edildi. Pek çok âyetin pek çok âyeti hükümsüz bırakabildiği şeklinde bir teoriye sığıldı. Kur’ân-ı Kerîm’in nesh diye bir probleminin olmadığı kanaatindeyim. Sadece âyetleri metoduna uygun olarak anlamak gerektiği düşüncesindeyim. Bu âyetler metoduna uygun olarak anlaşılırsa âyetlerin birbirini tamamlayan mesajlar içerdiğinin gün gibi ortaya çıkacağı düşüncesindeyim.” ♦♦

Eski Mekke ve Medine'nin Sanal Olarak Yeniden Kurulması Projesi

KURAMER 18 Aralık 2015

Serap Ermiş

Paderborn Üniversitesi (Almanya)

Konferanslar dizisinde yılın son misafiri olarak Almanya Paderborn Üniversitesinde, Siret mekanları alanında doktora çalışmasını yürüten Serap Ermiş'i ağırladık. Konuşmasına "Eski Mekke ve Medine'nin Sanal Olarak Yeniden Kurulması Projesi"nin kısa bir tanıtımıyla başlayan Ermiş, daha sonra projenin tasarımcısı Sami Angawi'nin (S. Arabistan) özgeçmişinden bahsetti ve sözlerine özetle şöyle devam etti. "Buna göre, Sami Angawi'nin 40 yıldır sürdürdüğü Mekke ve Medine'nin tarihi ve kültürel değerlerini yok olmaktan kurtarma çalışmalarının ilk adımlarından biri 1975 senesinde Hac Araştırma Merkezi'ni kurmak olmuştur. Bu merkezin iki amacından ilki tarihsel bir arşivin kurulması ve tarihî çevrenin korunmasıdır. Bu çerçevede Sami Bey, 1988 senesinde Amar Mimari Miras Merkezini kurmuştur. Orada da 50.000'e yakın geleneksel mimari unsurlar ve binalar kaydedilmiş, resim ve fotoğraf olarak ileri teknoloji standartlarına göre uygun bir şekilde arşivlenmiştir. Bu merkezin adı 2011 senesinde Institute of Al-Makkiyah Al-Madaniyah şeklinde değiştirilmiştir."

Bunun ardından Ermiş konuşmasının ikinci bölümünde özetle şunları ifade etti: "Projenin hedefi başlıkta belirtildiği üzere eski Mekke ve Me-

dine'nin sanal olarak tekrar kurulmasıdır. Eski Mekke ve Medine'den kastımız Hz. Peygamber'in zamanı ve öncesinin Mekke ve Medine'sidir. Bu, sadece binalar değil; ticari olsun veya hicretle alakalı olsun mekanlar, savaş alanları, mezarlık vb. gibi yerleri kapsayan bir projedir". Proje kapsamında ulaşılan verilerin "Hac Araştırma Merkezi", Sami Bey'in özel arşivi ve arkeolojik kazılardan elde edildiğini belirten Ermiş, Sami Bey'e projeye birkaç alan daha eklemesi için istek ve öneride bulunduğunu ve bunun kabul edildiğini söyledi. Bu istek ve önerilerden bazıları; Mekke, Medine ve Hicaz bölgesi ağırlıklı olmak üzere belirli bölgelerde profesyonel arkeolojik kazılar yapmak ve o dönem insanların yaşam tarzları, okudukları ve bildiklerinden tarihsel kanıtlar elde etmek, Osmanlı arşivleri ve kütüphaneleri tarayıp araştırarak istenen eserleri bulmak ve bu eserleri çoğaltmaktır.

Ermiş konuşmasını şu sözlerle bitirdi: "Bu yeni alanları "seerahbook.com" projesine ekleyerek Tefsir, Siret ve Nüzul Ortamı araştırmalarına yeni belgeler, bilgiler sunmayı ve böylece İslâmî araştırmalara katkı sağlamayı umuyoruz." ♦♦

Kütüphane ve Arşiv Çalışmaları

KURAMER bünyesinde oluşturulan ihtisas kütüphanesi ve dijital veri tabanını güncelleme çalışmaları devam etmekte olup, muhtelif dillerde neşredilen kitap, tez ve makaleler takip edilmekte ve arşive eklenmektedir. Araştırmacıların kütüphaneden en iyi şekilde istifade edebilmeleri için kitap ve makaleler konularına göre tasnif edilmekte, Batı dillerindeki makalelerin anahtar kelimeleri ve özetleri çıkarılmaktadır. Bu çalışmaların yanı sıra Türkiye’de Kur’an araştırmaları sahasında neşredilmiş olan kitap, tez ve makaleleri ihtiva eden bibliyografik bir yayının da bu alanda araştırma yapanlara son derece yararlı olacağı düşünülmekte ve bu yönde çalışmalar sürdürülmektedir. ♦♦

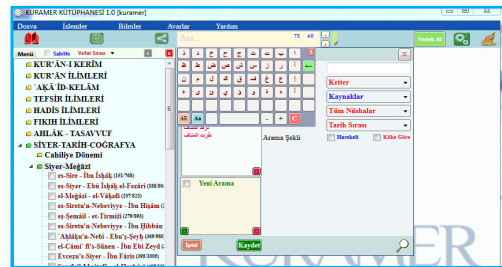
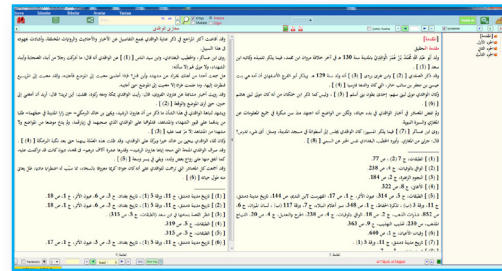

İslâm düşüncesinin temel kaynaklarına erişimin hızlandırılması, pratik kullanımı ve bu kaynaklar kullanılarak ilmi çalışmaların, teknik konulara daha az zaman harcanarak yapılması için geliştirilen 'KURAMER Kütüphane Programı' eklenen yeni özellikler, kaynaklar ve makalelerle her geçen gün daha da faydalı bir araç hâline gelmektedir.

KURAMER bünyesinde görev alan ve programı kullanma imkânına kavuşan değerli ilim adamlarımız da eserlerin künyelerinde karşılaştıkları eksiklik ve hataları zaman zaman Merkezimize bildirerek katkıda bulunmaktadır.

KURAMER Kütüphane Programı yayına hazırlanan metinlerin Merkezimizdeki heyetler tarafından kontrolü sırasında da kilit rol üstlenmekte olup bilgilerin ve kaynakların kontrolünde sağladığı imkânlar ve yüksek hızıyla bu faaliyetleri oldukça kolaylaştırmaktadır.

KURAMER Kütüphane Programı ilk aşamada sadece KURAMER bünyesinde görev alan ilim adamlarının istifadesine sunulmuştur. Bir nevi test aşaması da sayılabilecek bir süreç sonunda kademeli olarak diğer ilim adamlarının, araştırmacıların ve öğrencilerin hizmetine sunulması için çalışılmaktadır.

Sîret Araştırma Gezisi (Hicaz)

10 - 27 Nisan 2015

Kuran-Sîret Bilim Dalı sorumlusu ve Bilim Kurulu üyesi Hikmet Zeyveli ile bu bilim dalı çalışma grubu ilim adamlarından Yrd. Doç. Dr. Mahmut Kelpetin ve Mehmet Apaydın'dan oluşan heyet, Kur'an-Sîret araştırma projesinde bugüne kadar elde edilen verilerin ışığında Hicaz ve çevresinde Sîret kaynaklarında geçen mahallerin yerinde tespiti ve görüntülenmesi, mesafe ölçümlerinin yapılması ve bu bilgilerin haritalara aktarılması amacıyla 10-27 Nisan 2015 tarihleri arasında Suudi Arabistan'a bir araştırma gezisi yapmışlardır.

Gezi neticesinde yapılan değerlendirmeler ve ilk elden ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi olmuştur:

I. Bu gezilerde, Sîret haritaları hazırlamakla da görevli heyet siyer kaynakları ve uydu fotoğraflarından yararlanarak tespit ettiği 300'den fazla mekânı yerinde incelemek ve fotoğraflamak amacıyla Hicaz bölgesinde 10.000 km.den fazla yol kat etmiş, toplam 33.000'den fazla fotoğraf çekmiştir.

II. Kur'an, Tefsir, Hadis ve Sîret metinlerinde hadiselerin cereyan ettiği mekânlara ait birçok isim bulunmaktadır. Bu isimlerin büyük bir kısmı günümüzde kullanılmadığı için yerleri de tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle Hadis ve Sîret çalışmalarında güncel Arabistan haritalarından istifade etmek mümkün olamamaktadır.

III. Diğer taraftan son zamanlarda artan Hac ve Umre organizasyonları ile bölgeye akın eden birçok hacı ve umreciye tahkiki yapılmadan, Sîret mekânları olduğu iddia edilen yerler turistik amaçlarla gezdirilmektedir. Böylece bu meşkûk bilgiler insanlar arasında yayılmaktadır. Bunun önüne geçerek incelenmiş ve doğrulanmış mekânların tespiti ve fotoğraflarının çekilmesi bu nedenlerden dolayı da önem arz etmektedir.

IV. Bu geziler neticesinde yüzlerce mekânın incelenmesi ve fotoğraf çekimi dışında;

a. Daha önce yerleri tam olarak bilinmeyen veya ihtilâflı olan *Huneyn*, *Evtâs* ve *‘Ukâz* panayırlarının yerleri klasik kaynakların verdiği bilgilerle karşılaştırma yapılarak araştırılmış, bilinenlerden farklı yeni sonuçlara ulaşılmış ve bu sonuçların rivayetlerle uyumlu olup olmadıkları kontrol edilmiştir.

b. Günümüzde ziyaret edilmekte olan *Şevr* mağarasının yanı sıra Hz. Peygamber (s.a.) ve Hz. Ebû Bekir’in hicret sırasında gizlendikleri bu mağaranın Ta’if yönüne bakan arka tarafta ve yamaçta bulunma ihtimali de dikkate alınarak bölge incelenmiştir.

c. Fil vakasındaki Ebrehe ordusunun Ta’if’e giriş güzergâhı hakkında bazı tespitler yapıp fotoğraflar çekilmiştir

d. *Uşeyre* gazvesinin yol güzergâhı ve mekânının tespiti yapılarak fotoğraflar çekilmiştir.

e. *Žātu’r-Rikâ’*, *Baḥrân*, *Ži Emer* ve *Benî Suleym*, *Necd* ve *Karkaratu’l-Kudr* adları ile zikredilen gazvelere ait mekânların ve gidiş geliş güzergâhlarının yer tespiti yapılmıştır.

f. *Mureysi’* (*Benî Muṣṭalik*) gazvesinin yol güzergâhı ve mekânının tespiti yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir.

g. Mekke-Medine arasındaki hicret yolu takip edilerek Irak veya Necd yolundan Mekke’ye geri dönmüştür. İki gün süren bu yolculuk sırasında birçok tarihi mekânın ayrıntılı tespiti yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir.

Elde edilen bu bilgiler ve fotoğraflardan istifade edilerek Siyer coğrafyasına ait daha kapsamlı çalışmaların yapılması mümkün olacaktır.

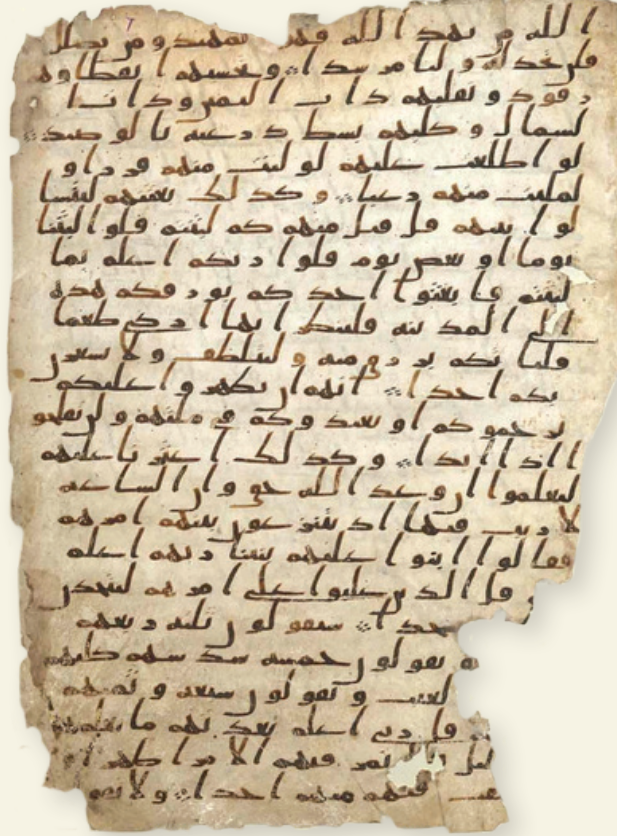

2015 Temmuz ayında haber sitelerine, Birmingham Üniversitesi'nde (İngiltere), "en eski Kur'an nüshaları"nın bulunduğu dair haberler düştü. BBC'nin web sayfası aracılığıyla duyurulan ve hızlı bir şekilde yayılan bu haber dünyada oldukça büyük yankı uyandırdı. Bunun en başta gelen sebebi de, yapılan karbon testi sonucunun bulunan Mushaf sayfalarının (varak) Hz. Peygamber döneminde yazılma ihtimaline işaret etmesiydi. İlk günden itibaren hem İslâm dünyasında hem de Batı'da bu konu etrafında çeşitli tartışma ve değerlendirmeler yapılmaya başladı ve bunlar ivmesini artırarak bugüne kadar devam etti.

Mushaf tarihini ayrı bir bilim dalı olarak ele alıp bu konuda özel bir proje başlatan KURAMER de ilk günden itibaren gelişmeleri yakından takip etti ve gerekli temaslara başladı. Birmingham Üniversitesi'nin 21 Ekim 2015 tarihinde bu Mushaf sayfalarıyla ilgili değerlendirme yapmak üzere sınırlı sayıda uzmanı davet ettiği bilimsel bir toplantı (çalıştay) düzenlemesi üzerine bu çalışmaya Merkezimizi temsilen Mushaf Tarihi Bilim Dalı çalışma grubumuzdan **Doç. Dr. Necmettin Gökkr** ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi'nden **Arş. Gör. Elif Behnan Karabıyık** katıldılar, anılan sayfalarla ilgili incelemede bulundular.

The Mingana 1572a Qur'an Fragments başlığıyla 21 Ekim 2015 tarihinde, Birmingham Üniversitesi Cadbury Kütüphanesi'nde toplam dört oturum ve bir konferans şeklinde gerçekleştirilen çalıştaya dünyanın çeşitli yerlerinden yaklaşık otuz uzman katıldı. Gerek bulunan Kur'an sayfalarıyla ilgili gelişen süreç ve gerekse çalıştayda ele alınan ve tartışılan konular hakkında katılımcı hocalarımızın izlenim ve değerlendirmelerini ihtiva eden raporlarını istifadenize sunuyoruz:

BİRMİNGHAM KUR'AN NÜSHASI

Birmingham Üniversitesi, Mingana 1572a Kur'an Fragmanları Hakkında Rapor

■ 26 Ekim 2015

Doç. Dr.

Necmettin GÖKKIR

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Birmingham Üniversitesi, 22 Temmuz 2015 tarihinde Cadbury kütüphanesi A. Mingana koleksiyonunda yer alan elyazması 4 Kur'an sayfasının en eski Kur'an nüshalarından biri olduğunu, ünlü İngiliz yayın kuruluşu BBC'nin web sayfası aracılığıyla duyurdu. İtalyan kökenli Dr. Alba Fedeli tarafından hazırlanan doktora tezinde ele alınan, koyun veya keçi derisi (parchment) üzerine yazılmış bu fragmanlar Oxford Üniversitesi'nde Carbon 14 testinden geçirilmiş ve MS. 568-645 yıl aralığına ulaşıldığı sonucuna varılmıştı. Yapılan çalışmayı ilginç ve dikkat çekici hale getiren nokta tam da bu tarihlendirmede yer alan rakamlardı. Tarih aralığı oldukça erken bir döneme işaret etmekteydi. BBC bunu "En eski Kur'an Sayfaları Birmingham Üniversitesinde bulundu" şeklinde duyurdu. Haberin duyulmasından sonra farklı haber kuruluşlarında bazı sansasyonel ve polemik içerikli tartışmalar başladı. Times, konuyla ilgili yaptığı bir

haberde, Kur'an'ın Hz. Peygamber'den önce yazılmış olabileceği spekülasyonunda bulunarak, Kur'an'ın nasıl yazıldığı ile ilgili bilinenleri sarsacak düzeyde bir veri elde edildiğini iddia etti.

Söz konusu sayfalar Türkiye'de de birçok basın-yayın kuruluşu tarafından BBC kaynak gösterilerek haber yapınca, akademik duyarlılıkla konuya ilgi gösterip inceleme fırsatı buldum. Birmingham Üniversitesi'nde bulunan Kur'an Yazmalarının 1. sayfası Kehf Sûresi 17-23. ayetlerini; 2. Sayfası Kehf Sûresi 23-31. ayetlerini; 3. Sayfa Meryem Suresi 91-98. ayetleri ile Taha Suresi 1-13. ayetlerini ve son sayfasının da Taha Suresi 13-40. ayetlerini içerdiği görülmektedir. Resimlerinden yola çıkarak yazı malzemesi olan deri parşömenler hakkında bir fikre sahip olmak mümkün olmasa da, Hicâzî yazı karakterinden ve Paris Nüshası ile olan benzerliği, Birmingham Üniversitesi'nde bulunan Kur'an fragmanlarının tarihlendirilmesindeki iddiaları, şüphe

ile karşılamamıza neden oldu. Tüm bu tartışmalar arasında Birmingham Üniversitesi iki önemli girişimde daha bulundu. Bunlardan birincisi Mingana koleksiyonundaki bu fragmanların 30 Eylül 2015 tarihinde bir resepsiyonla sergisini açmaktı. Sergi, İngiltere’de öncelikle Müslüman toplum arasında oldukça ilgi ile karşılandı. İkinci girişim ise bizim de katılımcı olarak bulunduğumuz bir günlük çalıştayda konuyu bilimsel tartışmaya açmak oldu. Toplantı 21 Ekim tarihinde Birmingham Üniversitesi’nin Cadbury Kütüphanesi’nde toplam dört oturum ve bir konferans sunumu şeklinde gerçekleşti.

Toplantıya, İngiltere, Almanya, Rusya, Mısır ve Türkiye gibi çeşitli ülkelerden yaklaşık otuz civarında bilim adamı ve araştırmacı katıldı. Katılımcılar arasında Rusya’dan katılan Prof. Efim Rezwan, Oxford Üniversitesinden Prof. Keith Small, Birmingham Üniversitesi’nden Prof. David Thomas ve British Library’den Dr. Muhammed Isa Waley dikkat çeken isimlerden bazıları idi.

Program, Birmingham Üniversitesi’nin Nadir Koleksiyonlar Direktörü Susan Worrall ve Prof. David Thomas’ın açılış konuşmaları ile başladı. Programın ilk oturum konuşması, Mingana 1572a Kur’an nüshaları üzerine doktora tezini hazırlayan Dr. Alba Fedeli’ye aitti. Dr. Fedeli konuşmasının başında sergilediği bilimsel tavır ve itiraf ile tüm önbilgileri ve önyargıları -en azından benimkileri- yıktı. BBC’ye vermiş olduğu röportaj maalesef manipüle edilerek yayınlanmış, söylemedikleri kendi adına ön plana çıkarılarak spekülasyona açık cümleler hâlinde sunulmuş. BBC’nin haberinden yola çıkan farklı haber ajansları (**Times** gibi) ise konuyu farklı alanlara çekerek, İslâm’ın kökeni sorununa ve

Bununla birlikte Mingana
1572a fragmanının
tarihlendirilmesinde kullanılan
Carbon 14 testinin sadece
Kur’an’ın yazıldığı deri
parçasını tarihlendirdiğini;
Kur’an’ın yazılma tarihini
ise tam olarak vermediğini
belirtmek isteriz.

Kur’an’ın tahrif edildiği noktasına taşımışlar. Bu haber ve içerikle kendi çalışmasının bir ilişkisinin olmadığını bildirdikten sonra Dr. Fedeli, toplam dört sayfadan oluşan el yazmaları hakkında kısa bilgiler verdi. Nüshaların geldiği yer hakkında net bir bilgi vermek yerine Mısır, Medine, Hicaz bölgesi gibi olasılıkları sıralayan Dr. Fedeli, tez konusu olarak seçtiği elyazmalarının yer aldığı 1572 nolu Mingana koleksiyonunun iki farklı kaynağa (Paris ve Doha) sahip olduğunu sonradan tespit etmiş. Dr. Fedeli’ye göre bunlar yanlışlıkla bir araya getirilerek aynı katalog numarası ile kayda alınmış. Kendisi Paris Nüshasından alınan sayfaları inceleyerek bunlara 1572a kayıt numarası vermiş. Paris Nüshası bilindiği gibi, Bibliotheque Nationale de France’da yer alan ve BnF Arabe 328c kayıt numaralı 16 folyoluk elyazması Kur’an fragmanlarından oluşmaktadır. Bu nüshanın Mısır-Fusta’ta bulunan Amr b. As Camii’nden alınarak Paris’e getirildiğine dair bilgiler mevcuttur. Paris’te

aynı katalog numarasına fakat (a) tasnif harfi ile ayrılmış başka fragmanlar da vardır. Bu fragmanları, Alman seyyah Ulrich Seetzen 17 Ocak 1809 yılında Mısır'a yaptığı bir seyahatte, yine Fustat'ta olan Amr b. As Camii'nin bir odasında yerde parşömen deri parçaları görmüş ve satın almak istemiş fakat Kur'an sayfalarının Vakıf olması nedeniyle satılamayacağı cevabını alınca gazetesinde haber olarak yayınlamış. Mısır'da Konsolos yardımcısı olarak çalışan Oryantalist Asselin Cherville (1772-1882) bunlar üzerinde çalışmış ve ölümünün üzerine bu yazmalar Marseille'daki ailesine gönderilmiş. 1833 yılında mirasçıları bunları Paris Milli Kütüphanesine satmışlar. İtalyan Oryantalist Joseph Reinaud (1795-1867) öğrencisi Michele Amari'yi (1806-89) yazma üzerinde çalışması için teşvik etmiş ve Amari her bir parçayı belirleyip tek bir parça hâline getirerek tasnif etmiş.

Amari'nin tasnif ettiği bu yazmanın adı BNF Arabe 328a'dır. Kütüphanenin vermiş olduğu tarih VIII. yüzyıldır¹. Birmingham fragmanının 328c tasnif numaralı Paris mushafı ile benzerlik içerisinde olduğu, Dr. Fedelli tarafından iddia edilmektedir. Mingana 1572a fragmanlarda yer

alan ayet ve sureler Paris'teki 328 genel numaralı fragmanlar arasında bulunmadığı, yapmış olduğumuz incelemede görülmüştür. Toplam 97 folyodan oluşan 328 numaralı Paris Mushafı'nda 11. sûre olan Hûd ile 21. sûre olan Enbiya arasında oldukça fazla eksik sayfa bulunmaktadır. Satır sayıları ise her ikisinde de 23-24 arasındadır. Bu açılardan bakıldığı zaman Min-

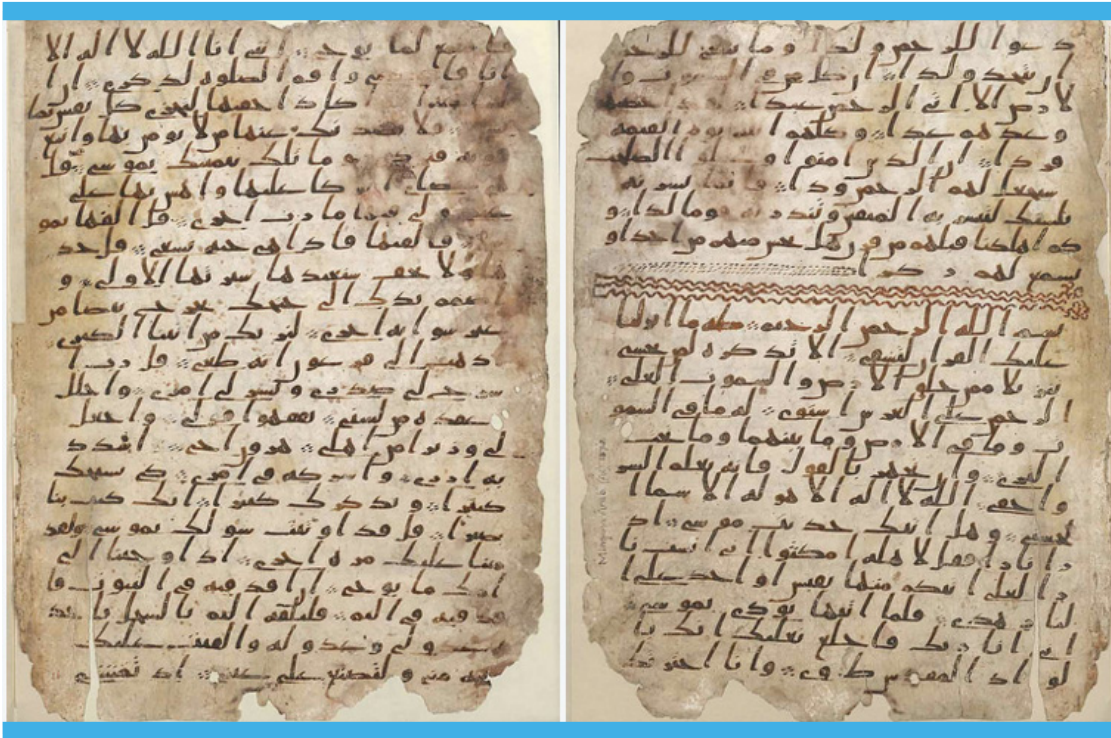
gana 1572a fragmanlarının Paris 328 kaynaklı olma ihtimali yüksek bulunmaktadır.

Programın ikinci konuşmacısı Oxford Üniversitesi'nden ve Carbon testini yapan ekip içinde yer alan Dr. Fiona Brock'tu. Verdiği bilgiler oldukça ilginç olmakla birlikte, teknik formüller ve rakamlar algılama ve anlama sınırlarımızı aşmaktaydı. Buna rağmen, her maddenin doğumu ile birlikte oluşan karbonun varlığını azalarak devam ettirmesinin, o maddenin yaşının tespitinde kullanıldığını

en azından anlamış olduk. Tüm bu gizemli ve oldukça ileri bilimsel bilgileri, üçüncü konuşmacımız Almanya Göttingen Bilimler Akademisi'nden Prof. Igno Kottsieper anladığımız dilde anlatmaya çalıştı. Prof. Kottsieper, Mingana 1572a nüshalarının Carbon 14 testlerinin sonuçlarını önce kesin bilgi olmak yerine sadece bir varsayım olduğunu iddia etti. Prof. Kottsieper sunumunda Ölü Deniz Yazmalarının yapılmış karbon testlerini bir örnek olarak ele aldı. Farklı test merkezlerinde yapılan farklı sonuçları şemalar hâlinde sunan Prof. Kottsieper verilen tarih aralıklarının çok geniş olduğunu belirterek

1 Bu eser 1998 yılında F. Deroche ve S. Noja Noseda tarafından tıpkıbasımı yayınlanmış ve araştırmacıların kullanımına açılmış. 3 yıl sonra Yasın Dutton tarafından bu yazma hakkında ilk ciddi çalışma yapılmıştır. Yasın Dutton yazmanın İbn Amr kıraatine uygun olarak yazıldığı ve Mısır-Suriye bölgesine ait bir nüsha olduğu kanaatindedir. Yasın Dutton, "An Early Muşhaf According To The Reading Of Ibn 'Amir", *Journal Of Qur'anic Studies*, 2001, III /I, s. 71-89.

bunu da farklı merkezlerde farklı yöntemlerin kullanılması nedenine bağladı. Prof. Kottsieper'in kanaati, Mingana 1572a Kur'an el yazmalarının Carbon 14 testlerinin tek bir merkezde (Oxford Üniversitesi) yapılması ve farklı test merkezlerinde tekrarlanmaması nedeniyle, ilan edilen MS. 568-645 tarihinin güvenli bir tarih aralığı olmadığı yönündeydi. Prof. Kottsieper söz konusu el yazması için yapılan Carbon 14 testi ile ilgili oldukça haklı bir soruyu da gündeme getirdi. Ona göre, kullanılan derinin menşenin bilgisi, Carbon 14 testini etkileyen oldukça önemli bir etken konumunda bulunmaktadır. Derinin Hicaz bölgesinden olması veya Mısır, Hindistan gibi ülkelerden getirilmesi, Carbon 14 testini etkileyen önemli bir unsurdur. Zira Hicaz bölgesinde derinin işlenme yöntemi ile

Mısır ve Hindistan'daki yöntemler farklı olabilir ve kimyasal maddelerin kullanılıp kullanılmaması tarihlendirmede etkili olabilecek bir kirlenmeye neden olabilir. Dolayısıyla Prof. Kottsieper'e göre, Mingana 1572a el yazmasının doğru tarihlendirilmesi için, Carbon 14 ölçüm testleri farklı parametreler kullanılarak ve çoğaltılarak tekrarlanmalı ve ortalama bir tarih aralığı alınmalıdır. Ancak bunların hiç birisi yapılmadığı için test sonucu kesin olmadığı gibi bilimsel bir değeri de yoktur.

Toplantının dördüncü konuşmacısı Oxford üniversitesinden Kıraat alanında uzman Dr. Shady Nasser idi. Dr. Nasser Kur'an'ın farklı okunuşları ile ilgili teknik ve tarihi bilgiler sundu. Temel tezi, Kur'an'ın kıraat ekolleri yazılı ve kayıtlı bir

sisteme sahip olup, Mushaf yazımlarından daha ayrıntılı ve hassas bir şekilde geliştiği şeklindedir. Kıraat ile ilgili bilinenleri tekrarlamış olsa da verdiği mesaj oldukça önemli idi ve bu tüm katılımcılar tarafından da onaylandı. Dördüncü oturumun sonunda kısa bir değerlendirme toplantısı yapıldı ve genelde Dr. Fedeli'nin itirafları konuşuldu ve medya'nın spekülasyon tavrı eleştirildi. Dr. Fedeli'ye medyada çıkan haberlere karşı kendisinin ve kurumu olan Birmingham Üniversitesi'nin herhangi bir resmi tezkip yayınlama veya konuyu açıklığa kavuşturucu bir girişimi olup olmadığı anlamında sorduğum soruya, biraz afallayarak gerek görmediğini ifade etmesi ve Mısır kökenli bir katılımcı tarafında da desteklenmesi beni biraz şaşırttı, doğrusu. Şaşkınlığım katılımcılardan birisinin Dr. Fedeli'nin ölüm tehdidi alıp almadığını sorması ile biraz daha arttı. Dr. Fedeli, İtalyan kökenli olması nedeniyle söyleşideki ifadelerinin çarpıtılmasını, İngilizcenin ana dili olmamasına bağlaması, bana çok bilimsel açıklamalar olarak gelmedi. BBC, Times ve diğer Batılı haber kaynakları spekülasyon haberler yapabilirler, ifadeleri daha çekici hale sokabilirler; bu haberciliğin doğasında vardır. Ancak bir bilim kurulu olan Birmingham Üniversitesi'nin bu tür temelsiz haberleri kurumsal bir kimlikle sineye çekmesi ve sessizliğini koruması biraz ilginç duruyor. Genelde "En eski..." ile başlayan cümlelerin bilimsellikten ziyade reklam kokusunu taşıdığını ve bunun da getirileri ve kazançları olduğunu biliyoruz. Bu kazançlar araştırmacıya ün kazandırırken; Üniversitesinin ise adını her tarafta duyurur, ilgi ve odak merkezi hâline getirir.

Programın halka açık ve son konuşması, alanın önemli isimlerinden Prof. Dr. Efim Rezwan'a

aitti. Prof. Rezwan konuya Rusya'daki tepkileri aktararak başladı. Anladık ki, haber Rusya'da daha vahim yankılanmış. Ruslar kızgın bir şekilde kandırıldıklarına, Kur'an'ın gizli saklı nüshalarının olduğuna ve bunların artık gün yüzüne çıkmaya başladığına kendilerini inandırmışlar. Prof. Rezwan sunumunda Kur'an'ın ilk nüshaları hakkında özellikle de Taşkent'te bulunan nüsha hakkında bilgi verdi. Çok temkinli ve hata yapmamaya dikkat eden konuşmacının en önemli cümlesi, ironi ile birlikte gülümseten incelekte idi: "Carbon 14 testi ile Kur'an nüshasının değil, kuzunun yaşını bulmuşsunuz". Bu espri sadece Birmingham Üniversitesi'ne değildi, aynı zamanda spekülasyon ve polemik dil kullanılan bilim dışı aktörlere idi.

Netice itibarıyla toplantı oldukça bilgilendirici ve verimliydi. Alphonse Mingana (1878-1937)'nin İslâm coğrafyasından toplayarak getirdiği dört sayfalık Kur'an el yazmaları hakkında Birmingham Üniversitesinin yaptığı bu çalışmayı dikkate değer buluyor ve araştırmacı Dr. Alba Fedeli'yi tebrik ediyoruz. Bununla birlikte Mingana 1572a fragmanının tarihlendirilmesinde kullanılan Carbon 14 testinin sadece Kur'an'ın yazıldığı deri parçasını tarihlendirdiğini; Kur'an'ın yazılma tarihini ise tam olarak vermediğini belirtmek isteriz. Tarihlendirme için farklı parametrelerin de kullanılabileceği unutulmamalıdır. Mesela elyazmasında kullanılan yazı karakteri olan Hicâzi hattı; sayfa ve satır sistematiği; kullanılan mürekkebin farklı renkleri; sayfa içerisindeki noktalar ve çeşitli işaretler; yazıldığı kıraat çeşidi nüshanın tarihlendirilmesinde yardımcı olabilir. Tüm bunlar üzerine yapılacak bir çalışma bize daha güvenilir bir tarih aralığı verecektir. ♦♦

Birmingham Varakları Hakkında Rapor

■ 30 Ekim 2015

Arş. Gör.

Elif Behnan KARABIYIK

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Bilindiği gibi Sahâbe döneminden günümüze ulaşan eski Mushaflar uzun zamandan beri İslâm dünyasının olduğu kadar Batılı araştırmacıların da büyük ölçüde ilgisini çekmektedir. Londra'da British Library'de bulunan ve Hz. Osman'a nisbet edilen *Londra Mushafi*, Paris'te Bibliothèque Nationale'deki *Paris Mushafi*, Tübingen Üniversitesi Kütüphanesi'nde korunan Mushaf varakları Batılı araştırmacıların ellerinde bulunan en önemli Mushaf nüshaları arasında gösterilebilir.

Bunların dışında oryantalistlerin ellerinde başka varakların varlığı bilinmekle birlikte geçtiğimiz Temmuz ayında İngiltere'de Birmingham Üniversitesi'nin Mingana Koleksiyonu'nda yer alan iki yaprak BBC tarafından özel bir haber olarak bütün dünyaya duyurulmuş, bu varakların günümüze ulaşan en eski yazmalar olduğu ileri sürülmüştü. Haberin, Müslüman ve oryantalist kamuoyunda büyük bir ilgi uyandırdığında şüphe yoktur.

El yazmaları söz konusu olduğunda bunların ömrünü tespit etmede başvurulan temel yöntemin Carbon 14 testi olduğu bilinmektedir.

Birmingham Üniversitesi'nde bulunan söz konusu iki yaprağa da Carbon 14 testi uygulanmış ve miladi 568-645 yılları arasında yazılmış olduğu ileri sürülmüştür. Konunun uzmanı olmadığımız için teknik detayları bilmemekle birlikte Carbon 14 analizi ile ilgili olarak iki temel soru akla gelmektedir:

1. Carbon 14 testine ne kadar güvenebiliriz?
2. Carbon 14 testi deri malzemenin (parşömenin) ömrünü tespit ediyor; peki ya yazının ömrü?

21 Ekim 2015 tarihinde KURAMER'den iki araştırmacı olarak katıldığımız ve dünyanın farklı yerlerinden Müslüman ve gayrimüslim katılımcıların hazır bulunduğu toplantıda bu iki soruya cevap aranmıştır.

Testi yürüten Oxford Üniversitesi, güvenilirliğin %95.4 oranında olması dolayısıyla testin oldukça güvenilir olduğu üzerinde dururken Almanya Göttingen Bilimler Akademisi'nden Prof. Igno Kottsieper testin farklı merkezlerde tekrarlanmaması durumunda, ortaya konan değerlerin bir varsayımdan ileri gidemeyeceğini belirtmiştir.

Kimya bilimi ve teknik analizler konusunda uzman olmadığımıza göre bu hususta görüş belirtmemiz anlamlı olmayacaktır. Ancak ehil olan iki farklı akademisyenin ihtilafa düşmesini, bir soru işareti olarak kayda değer görmemiz gerekiyor.

Diğer taraftan, Oxford Üniversitesi'nde testi bizzat yürüten Dr. Fiona Brock, analizle deri malzemenin ömrünün belirlenebildiğinin, ama üzerindeki mürekkebin analiz edilmediğinin altını çizerek mürekkebin analiz edilmesinde karşılaşılan sorunlardan bahsetti. Bu sorunların en önemlileri, mürekkebin parşömeden herhangi bir carbon kontaminasyonu olmaksızın ayrıştırılmasının mümkün olmayışı, ayrıca mürekkebin kimyasal malzemelerle teması sonucunda bozulmaya uğraması gibi şeylerdir. Başka bir yöntemin varlığından söz edilmişse de bu yöntem güvenilir olarak kabul edilmemiştir.

O halde parşömenin ömrünü tespit etmek Mushaf'ın ömrünü tespit etmek açısından ne ölçüde işimize yarayabilir?

Bu konuyla ilgili değişik iki görüşten bahsetmekte fayda vardır.

Bilindiği gibi yazı malzemesi o dönemde nadir bulunan, dolayısıyla pahalı ve kıymetli bir malzemedir. Birinci görüşe göre malzemenin nadir olması dolayısıyla, deri işlenir işlenmez, yani

üzerine yazı yazılmasına uygun hale geldikten kısa bir zaman sonra kullanılmıştır. Nadir olan malzemenin yıllarca ve hele onlarca yıl bekletilmesi mümkün değildir¹. Bu görüşe göre, carbon analizi ile ömrü tesbit edilen bir parşömen, üzerindeki yazı ile hemen hemen aynı yaştadır. Bu çerçeveden bakılır ve carbon testinin güvenilir olduğuna itibar edilirse; Birmingham varaklarının miladi 568-645 yılları arasında yazılmış olduğuna hükmedilebilir. Hz. Osman 644-656 yılları arasında halife olduğuna göre bu görüşü savunanlar muhtemelen bu iki varakın ve onların ait olduğu mushafın veya mushaf parçasının (koleksiyonun) büyük ihtimalle Hz. Osman'ın istinsah faaliyetinden önce yazılmış olduğunu kabul ediyorlar demektir.

Diğer bir görüşe göre, o dönemde nadir olan yazı malzemesi hemen kullanılmıyor, kıymetli bir yazının yazılması için yıllarca bekletilebiliyordu. Hatta belki de daha önce başka amaçlarla kullanılan deriler (halı, duvar süsü... gibi) ihti-

1 Tayyar Altıkulaç *Tübingen Mushafı* üzerinde yapılan carbon analizi üzerine yürütülen tartışmalar vesilesiyle konu ile ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapmıştır: "... 29-56 (649-675) yılları ve hatta daha sonraki dönemler, üzerine yazı yazılabilecek nitelikte malzeme temininin fevkalade zor olduğu dönemlerdir. Bu tür malzemenin yıllarca değil, birkaç yıl dahi bekletilmesi düşünülemez. Zira hayvan derisinden olan bu varaklar belli ihtiyaçlar için üretilmiş ve hemen kullanılmıştır. Onların stoklanıp onlarca yıl bekletilmesi ihtimal dışıdır (...). 20. asrın ortalarında devlet dairelerine gelen resmi yazıların zarflarının çöpe atıldığı, idareciler tarafından müsvedde kâğıdı olarak kullanıldığı bizim yaşamızda olanların çok iyi hatırladığı bir Türkiye ve belki de bir dünya gerçeğidir. Bu durumu dikkate aldığımızda 14 asır önce Arabistan gibi bir coğrafyada mushaf yazımı için hazırlanan derilerin senelerce stoklarda bekletilmesi gibi bir uygulamanın ne kadar ihtimal dışı olduğu daha kolay anlaşılacaktır. Ayrıca bir koyun veya sığır derisinden kaç varak üretilbileceğinin, eldeki örneklerine bakıldığında mesela 500 veya 900 varaklık bir mushaf için kaç hayvan derisine ihtiyaç duyulduğunun da dikkate alınması gerekir". (bk. *Günümüze Ulaşan Mesâhif-i Kadime*, İstanbul 2015, s. 336)

Carbon 14 analizi ile ilgili olarak iki temel soru akla gelmektedir:

1. Carbon 14 testine ne kadar güvenebiliriz?

2. Carbon 14 testi deri malzemenin (parşömenin) ömrünü tespit ediyor; peki ya yazının ömrü?

yaç hâsıl olduğunda yazı malzemesi olarak değerlendirilmiştir. Bu itibarla parşömenin ömrü yazının ömrü ile paralellik göstermeyebilir.

Bu görüş doğru ise bir Mushafın farklı sayfalarından örnekler alınıp carbon testine tabi tutulduğunda parşömenlerin ömrünün birbirinden farklı çıkması ihtimali akla gelmektedir. Carbon testi nokta tayini şeklinde bir yıl vermeyip yaklaşık 50 yıllık bir tarih aralığı söz konusu olursa, sonuçların birbirinden o kadar da farklı çıkacağı düşünülebilir.

Bunlara ek olarak, eski Kur'an yazmalarının hangi yıllarda yazıldığı hakkında bir fikre varabilmek için araştırmacılar imlâ özellikleri, sûre ve âyetleri birbirinden ayıran işaretler, âyetlerin sonundaki tahmis ve taşir işaretleri gibi belirleyici bazı özellikleri dikkate alırlar. Elimizde bulunan iki yaprakta Meryem ve Tâhâ sûrelerini birbirinden ayıran ve oldukça belirgin, kırmızı renkli, üç sıra zikzaklı çizgi ve âyetleri ayıran işaretler bulunmaktadır. Ayrıca varaklarda kullanı-

lan eğik Hicâzî yazının nisbeten gelişmiş bir yazı olduğu fikri de öne çıkmaktadır.

Birmingham'daki toplantıda söz konusu iki varak üzerinde doktora çalışması yapan Dr. Alba Fedeli, varakların yazı ve imlâ özellikleri dikkate alındığında Paris'te Bibliotheque Nationale de France'da bulunan 16 yaprak ile bu varakların aynı mushafın parçaları ve miladî sekizinci asra ait olduğunu düşündüğünü belirtmektedir.

Mushafların ömrünü tespit etmenin, Kur'ân-ı Kerim'in mevsûkiyeti ile ilgili tartışmalar açısından önemli olduğunda şüphe yoktur. Bu itibarla mümkün olduğunca bizzat sahâbenin kaleminden çıkmış mushaflara ulaşmak, Kur'an tarihi açısından önemli olduğu kadar günümüz İslâm dünyasındaki imlâ ihtilaflarının çözümü için de büyük önem arz etmektedir. ♦♦

Web Sitesi kuramer.org

Merkezimizin kuruluş aşamasında hazırlanan web sitesi için 2015 yılının ilk yarısında iyileştirme çalışmaları başlatıldı. Mart ayında yeni haliyle yayına alınan ve kullanıcı dostu bir arayüzün yanısıra görsel bir sadeliğe de ulaşmanın hedeflendiği yeni haliyle web sitemiz daha fonksiyonel ve dinamik bir arayüze kavuşturuldu.

Bu dönemde web sitesi Merkez faaliyetlerinin duyurulması noktasında daha aktif kullanılmak suretiyle oldukça fonksiyonel bir işlev üstlendi. Bu çerçevede, daha zengin görsellerin kullanımıyla, süregelen konferans, çalıştay vs. gibi faaliyetlerimizin yanısıra **KURAMER Doktora Bursları** ve **KURAMER Yayın ve Araştırma Ödülleri** gibi yeni faaliyetlerimiz için de aktif duyuru zemini olarak mevcut web sitemiz kullanılmıştır.

Bununla birlikte, daha evvel www.kuramer.net üzerinden yayın yapan web sitesinin yeni alan adı **www.kuramer.org** olarak güncellendi.

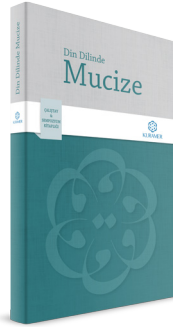
Ayrıca İngilizce ve Arapça web sayfamızda yer alacak dokümanların tercümesine devam edildi ve sitenin İngilizce kısmına içerikler eklendi. Sitenin Arapça web sayfasında yer alacak dokümanların tercümesi çalışmaları da devam etmektedir. Aynı şekilde, ziyaretçilerimizden alınan geribildirimler ve peyderpey yapılan analiz ve kontroller eşliğinde sitenin geliştirilmesi çalışmaları sürekli biçimde devam etmektedir. ♦♦

>>> YAYINLAR

Din Dili

25-26 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirilen Din Dili Çalıştayının ses-görüntü kayıtları deşifre edilmiş ve yayına hazırlanarak 310 sayfa olarak Nisan 2015’de basılmıştır.

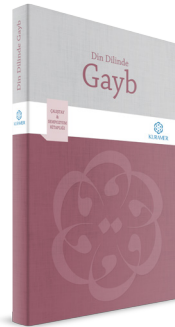
Din Dilinde Mucize

18-21 Eylül 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve dört gün süren Mucize-Gayb Çalıştayı kapsamında sunulan tebliğ ve müzakerelerin “Mucize” bölümü 371 sayfa olarak Eylül 2015 tarihinde basılmıştır.

Kur'an ve Yaratılış

Kur'an ekseninde yaratılışı ele alan ve Prof. Dr. Mustafa Öztürk tarafından hazırlanan çalışma 264 sayfa olarak Eylül 2015 tarihinde basılmıştır.

Din Dilinde Gayb

Mucize-Gayb Çalıştayının Gayb bölümüyle ilgili tebliğ ve müzakerelerden oluşan Din Dilinde Gayb kitabı 320 sayfa olarak Aralık 2015’de basılmıştır.

DERGİ

KURAMER Kur'an Araştırmaları Dergisi'nin yayın hazırlıkları devam etmektedir. Dergi projesinin daha geniş bir akademisyen, yazar, araştırmacı, çevirmen topluluğuna ulaşmasını sağlamak amacıyla web sitemizde akademik camiaya duyuru ve çağrı yapılmıştır. Ayrıca dergi iletişimi için özel bir web sitesi çalışması başlatılmış olup yakın zamanda tamamlanacaktır.

TERCÜME PROGRAMI

1. Makale Tercümeleri

Şubat 2013 tarihinden itibaren, KURAMER (makale/kitap) veri tabanında toplanmaya başlanan makalelerin değerlendirilmesi için başlatılan tercüme faaliyetleri kapsamında ilk etapta Batı dillerinde yazılmış iki bine yakın makalenin kısmî tercümeleri/özetleri çıkarılmıştır. Tamamının tercüme edilmesine karar verilen makale/tebliğ metinlerinden elliye yakın makale de tercüme ve orijinal nüshalarıyla birlikte bilim dalları hocalarımızın istifadesine sunulmuştur. Şu ana kadar kuruma dışarıdan hizmet veren 12 farklı mütercimle (İngilizce-Fransızca ve Almancadan tercüme yapan) çalışılmış olup makale tercüme faaliyetlerine devam edilmektedir. 2016 yılının tercüme faaliyetleri daha geniş kapsamla sürdürülmesi hedeflenmektedir.

2. Kitap Tercümeleri

Arapça, İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerinde yazılmış olan, Kur'an araştırmaları açısından Türkçeye kazandırılmasında fayda görülen ve özellik arzeden bazı eserleri dilimize kazandırmak ve araştırmacıların hizmetine sunmak üzere başlatılan kitap tercüme faaliyetleri devam etmektedir. Tercümeleri tamamlanmış olup yayın aşamasında olan kitaplar şunlardır:

a. Muḥammad at Medina, W. Montgomery Watt, (trc.) Süleyman Kalkan, Oxford: Clarendon Press, 1956.

b. Muḥammad at Mecca, W. Montgomery Watt, (trc.) Süleyman Kalkan, Oxford: Clarendon Press, 1953.

c. Introduction to the Quran, W. Montgomery Watt, Edinburgh University Press, 1991.

d. Muḥammad's Mecca, W. Montgomery Watt, (trc.) M. Akif Ersin, Edinburgh University Press, 1988.

e. Telhîsu'l-beyân fî mecâzâtî'l-Kur'ân, Şerîf er-Radî, (trc.) İsmail Durmuş, Mektebetu'n-naḥdatî'l-Arabiyye, 1986. ♦♦

DOKTORA BURS PROGRAMI

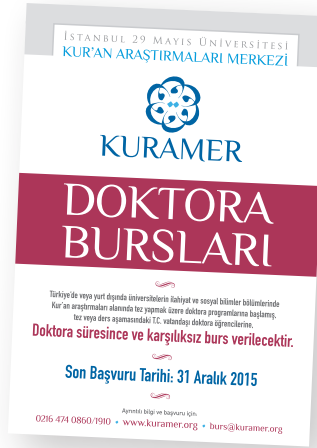
KURAMER, yurt içinde ve yurt dışında Kur'an merkezli ilmî-akademik çalışmaları teşvik etmek, bu alanda araştırmacı yetiştirmek ve uluslararası düzeyde akademik araştırmaların yapılmasına destek vermek amacıyla doktora öğrencilerine yönelik bir burs programı başlatmış bulunmaktadır.

Detaylar:

- Burslar, Türkiye'de veya yurt dışında üniversitelerin ilâhiyat ve sosyal bilimler bölümlerinde Kur'an araştırmaları alanında tez yapmak üzere doktora programlarına başlamış tez veya ders aşamasındaki T.C. vatandaşı araştırmacılara verilir.
- Burs miktarı, yurtiçi burslarda 2.000 (iki bin) TL, yurt dışı burslarda 1.500 (bin beş yüz) Avro'dur.
- Burs, doktora tezinin sunulması kabul edilmesine kadar geçen süre için her yıl 12 ay boyunca verilecek, ama her şartta burs verilmeye başlandığı tarihten itibaren 4 yılı geçmeyecektir.
- Burs programı, Türkiye'deki üniversiteler için 5, Türkiye dışındaki üniversiteler için de 3 olmak üzere toplam 8 adet ile sınırlıdır.
- Adayın başka bir kişi ve kuruluştan burs alması KURAMER Araştırmacı Bursu için engel değildir.
- Burslar karşılıksız olup bursiyerler, burs karşılığında herhangi bir süre KURAMER'de çalışma yükümlülüğü altında olmayacaktır.

Ancak bursiyerlerden, burs süresince ders ve tez çalışmalarını aksatmayacak şekilde belli dönemlerde KURAMER'in akademik faaliyet ve projelerine katılması, tez ve araştırma programlarının seyri hakkında da belli aralıklarla rapor vermesi istenebilecektir.

- Burs almaya hak kazanan araştırmacılar, adaylar arasından KURAMER Burs Komisyonu tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda belirlenecektir.
- Başvurular her yılın son gününe kadar yapılacak; müteakip yılın ilk üç ayı içinde burs almaya hak kazanmış isimler belirlenerek o yılın yıl başından itibaren geçerli olmak üzere ilan edilecektir.

- Doktora tezlerinin yayın hakları KURAMER'e ait olacak ve yayınlanmaları uygun görüldüğünde takdirde ayrıca yazarlarına telif hakkı ödenecektir.
- Burs almaya hak kazanan adayların tespitinde, derslerini tamamlayarak tez aşamasına gelmiş adaylara öncelik verilecektir.

Ders dönemi sonunda bursiyerin Kur'an araştırmaları alanında tez almaması, istenilen şartları yerine getirmemesi hâlinde burs kesilecektir.

- Doktora tezi süresinde tamamlanmadığında burs kesilecek ve adayın durumu KURAMER Burs Komisyonu tarafından değerlendirilecektir. ♦♦

YAYIN ARAŞTIRMA ÖDÜLLERİ

KURAMER, 2016 yılından itibaren her yıl, aşağıda sayılan alanlarda bir konuyu Kur'an-ı Kerim merkezli olarak inceleyen kitap olarak yayınlanmış çalışmalar ile henüz yayınlanmamış akademik-ilmî araştırmalar arasından Seçici Kurul tarafından belirlenen birer çalışmaya başarı ödülü verecek, ayrıca iki araştırmayı da teşvik ödülü ile ödüllendirecektir.

- Ödüller, Kur'an İlimleri, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelâm, Tasavvuf, Ahlâk, Din Bilimleri, Toplum Bilimleri, Tarih, Felsefe gibi alanlarda yer alan herhangi bir konuyu Kur'an-ı Kerim'le ilişki içinde ele alan çalışmalara verilir.
- “KURAMER Yayın Ödülü”, her yıl, Türkiye’de bir önceki yıl içinde yukarıda belirtilen alanlarda yayınlanmış telif kitaplar arasından Seçici Kurul tarafından belirlenecek bir kitap verilir.
- “KURAMER Araştırma Ödülü”, her yıl Mayıs ayının sonuna kadar KURAMER’e tevdi edilen henüz yayınlanmamış araştırmalar arasından Seçici Kurul tarafından belirlenecek bir araştırmaya verilir. Ayrıca iki araştırmaya da “KURAMER Araştırma Teşvik Ödülü” verilir.
- “KURAMER Araştırma Ödülü” ve “KURAMER Araştırma Teşvik Ödülü” alan araştırmaların yayın hakları KURAMER’e ait olup KURAMER tarafından yayınlandığında da ayrıca telif hakları ödenir.
- KURAMER Bilim, Çalışma ve Danışma heyetlerinde yer alan ilim adamları arasından oluşturulan Seçici Kurul, her yıl Eylül ayının

ilk haftasında ödül sahiplerini açıklar; Ekim ayının ilk yarısında da düzenlenecek bir törenle ödüller sahiplerine tevdi edilir.

- KURAMER bünyesinde yürütülen araştırma projeleri kapsamında yapılan çalışmalar ödüller için yapılan değerlendirmeye alınır.
- “KURAMER Yayın Ödülü”nün tutarı 30.000 TL,
- “KURAMER Araştırma Ödülü” tutarı 30.000 TL,
- “Araştırma Teşvik Ödülü”nün tutarı 15.000 x 2 : 30.000 TL dir.
- Ödüller T.C. vatandaşı araştırmacılara verilecek olup “KURAMER Yayın Ödülü”nde Türkçe yayınlar değerlendirmeye alınacaktır. “KURAMER Araştırma Ödülü” ile “Araştırma Teşvik Ödülü” ne katılacak çalışmalar ise Türkçe, Arapça veya Batı dillerinde (İngilizce, Fransızca, Almanca) olabilir.
- Araştırmanın hacmi asgari 150 sayfa / takriben 50.000 kelime olacaktır.

Başvuru:

Kur'an İlimleri, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelâm, Tasavvuf, Ahlâk, Din Bilimleri, Toplum Bilimleri, Tarih, Felsefe gibi alanlarda yer alan herhangi bir konuyu Kur'an-ı Kerim'le ilişki içinde ele alan ve yukarıdaki şartları taşıyıp 2015 yılı içinde kitap olarak yayınlan çalışmaların Ocak 2016 ayı sonuna kadar, yayınlanmamış araştırmaların da Mayıs 2016 ayı sonuna kadar Merkezimize ulaştırılması gerekmektedir. ♦♦

KUR'AN ARAŞTIRMALARI

PROJESİ

A. KURAMER, Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması ve Kur'an araştırmaları için sağlam bir ilmi zemin ve arka plan oluşturulması amacıyla altı bilim dalında başlattığı birinci aşama Kur'an araştırmaları 2015 yılında önemli mesafeler kat ederek olgunlaşma aşamasına gelmiştir.

1. **Vahiy** Bilim Dalı projesi, Prof. Dr. Yusuf Şevki Yavuz'un sorumluluğunda, yirmi iki bilim insanının katıldığı çalışma grubu tarafından yürütülmektedir.

2. **Kur'an – Dinler Tarihi** Bilim Projesi Prof. Dr. Ömer Faruk Harman'ın sorumluluğunda, on beş bilim insanının katıldığı çalışma grubu tarafından yürütülmektedir.

3. **Nüzul Ortamı** Bilim Dalı projesi, Prof. Dr. Mustafa Çağrı'nın sorumluluğunda, on yedi bilim insanının katıldığı çalışma grubu tarafından yürütülmektedir.

4. **Kur'an – Sîret** Bilim Dalı projesi, Hikmet Zeyveli (Ocak-Ağustos 2015), Prof. Dr. Ali Bardakoğlu (Eylül – Aralık 2015) sorumlulu-

ğunda, on iki bilim insanının katıldığı çalışma grubu tarafından yürütülmektedir.

5. **Kur'an ve Mushaf Tarihi** Bilim Dalı projesi Prof. Dr. Ömer Özsoy'un sorumluluğunda, on sekiz bilim insanının katıldığı çalışma grubu tarafından yürütülmektedir.

6. **Kur'an – Sünnet** Bilim dalı Projesi Prof. Dr. Bünyamin Erul'un sorumluluğunda, on altı bilim insanının katıldığı çalışma grubu tarafından yürütülmektedir.

B. Altı bilim dalı çalışma grupları aralarında kurdukları online ağ içinde veya değişik tarihlerde düzenlenen çalıştaylarda bir araya gelerek önceden hazırlayıp aralarında dağıtımını yaptıkları örnek metinleri ve bu metinler üzerinden bilim dalının ilmî meselelerini müzakere etmiş ve projeyi olgunlaştırmıştır.

Bu çalıştaylarda ayrıca yöntem, üslup ve alanın problemleriyle ilgili olarak bölüm yazarları arasında müzakereler açılıp mümkün olduğu ölçüde ortak bir yol haritası belirlenmeye çalışılmıştır.

Düzenlenen çalıştaylar:

a. Kur'an-Sünnet Bilim Dalı Çalıştayı: 30-31 Ocak 2015,

b. Kur'an ve Mushaf Tarihi Bilim Dalı Çalıştayı: 27 Şubat-1 Mart 2015

c. Kur'an-Sünnet Bilim Dalı Çalıştayı: 29-30 Ekim 2015,

d. Kur'an ve Mushaf Tarihi Bilim Dalı Çalıştayı: 18-20 Aralık 2015

C. Vahiy, Kur'an-Dinler Tarihi, Nüzul Ortamı ve Kur'an-Sîret bilim dalında çalışma grubunu oluşturan yazarlar uhdesindeki telif sorumluluklarını 2015 yılı içinde önemli ölçüde veya

birinci aşama metin olarak yerine getirmiştir. Diğer metinlerle Kur'an – Sünnet Bilim Dalı ile Kur'an ve Mushaf Tarihi Bilim Dalı metinlerinin de 2016 yılında ikmal edilmesi ve yayına hazırlanması planlanmaktadır.

D. Yazarlardan gelen metinlerin nihai şekline kavuşturulması için Merkezde izlenecek ilmi ve teknik prosedürü gösteren Telif İşlem Basamakları geliştirilmiştir.

Bilim Dallarında yazarlardan gelen metinler telif işlem basamaklarına göre gerekli işlemlere tabi tutularak yazarlarla diyalog içinde olgunlaştırılmakta ve yayına hazırlanmaktadır. ♦♦

KURUM VE KURULUŞLARLA

ORTAK ÇALIŞMALAR

Kur'an araştırmaları alanında faaliyet gösteren ülke içindeki ve ülke dışındaki ilmî/akademik kurumlarla işbirliği ve ortak çalışmalar yapılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede yurt içinde ve dışında Kur'an araştırmaları alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla temaslar devam etmektedir. Bu cümleden olarak, Almanya'da *Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften*'in Kur'an el yazmalarına dayalı olarak Kur'an tarihi araştırmaları yürüten "*Corpus Coranicum*" projesi, Frankfurt Goethe Üniversitesi İslâm Dini ve Kültürü Çalışmaları Enstitüsü, Suudi Arabistan'da (Cidde) faaliyet gösteren *Ma'hedü'l-İmâm eş-Şâtıbî li'd-dirâsâti'l-Kur'âniyye* yanı sıra İran, Fas ve Malezya'da Kur'an araştırmaları alanında çalışma ve yayınları ile bilinen kişi ve kurumlarla iletişim kurulmuş, ilgililer KURAMER'e davet edilerek bilgi alışverişinde bulunulmuştur. Bu tür kurum ve kuruluşlarla KURAMER'in ilke ve amaçları ile uyum içinde olması koşulu ile ilmî işbirliği imkanları geliştirilecektir. ♦♦

ULUSLARARASI İLMÎ TOPLANTI

İslâm Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde

Cihad

20-21 Nisan 2016, İstanbul

Son dönemde İslâm ülkelerini kasıp kavurmaya başlayan şiddet ve nefret dalgasının bütün dünyada hiç de haklı bulmadığımız bir İslâm karşıtlığını beslediğini, olayların failleri üzerinden İslâm'ın mahkûm edildiğini görmekteyiz. Bunda diğer birçok sebeplerin yanı sıra İslâm coğrafyasında ortaya çıkan başkaldırı, şiddet ve terör gruplarının Kur'an âyetlerine ve dinimizin "cihad" gibi ulvî kavramlarına sıkça atıf yapmasının, onlarla kendini meşrulaştırmaya ve tabana yayılmaya çalışmasının da önemli payı vardır.

Çok yönlü ve girift sorunlar elbette karmaşık gelişmelerin ürünüdür ve bunları basite indirgeyerek çözümü tek bir cevapta aramak doğru olmaz. Bu kaydı da göz ardı etmeksizin KURAMER olarak İstanbul'da 20-21 Nisan 2016 tarihinde *İslâm Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad* konulu, çalıştay formatında bir ilmî toplantı planlamış bulunuyoruz.

Toplantıya ismen davet edilen ilim ve fikir insanları katılacak olup, aşağıdaki programda yer alan konuların enine boyuna özgürce tartışılması hedeflenmektedir. Yabancı dilde yapılacak konuşmalar ve konuşmacılar için simultane tercümenin yapılacağı toplantının tebliğ ve müzakere metinleri ile diğer ilmî katkılarının toplantı akabinde Türkçe ve İngilizce olarak kitaplaştırılması planlanmıştır.

İRTİBAT

Aliye Uzunlar: 0216 474 0860 / 1920 • M. Turan Çalışkan: 0216 474 0860 / 1918 • aliyeuzunlar@kuramer.org / info@kuramer.org

PROGRAM

20 NISAN ÇARŞAMBA ÖĞLEDEN ÖNCE

09:30-09:50 **Açılış ve Selamlama Konuşmaları**

09:50-10:20 **Açılış Konuşması:** Prof. Dr. Mehmet S. AYDIN

PANEL

Panel Başkanı: Prof. Dr. Mehmet S. AYDIN

10:20-12:00 **“GÜNÜMÜZ İSLÂM DÜNYASINDA CİHAD ANLAYIŞLARI VE HAREKETLERİ: İÇ VE DIŞ SEBEPLER, KÜLTÜREL VE POLİTİK ARKA PLAN”**

Panelistler

Prof. Dr. Farid ESACK (*University of Johannesburg*)

Prof. Dr. Ziyauddin SERDAR (*The Muslim Institute, Londra*)

Prof. Dr. Armina OMERİKA (*Goethe University, Frankfurt*)

20 NISAN ÇARŞAMBA ÖĞLEDEN SONRA

BİRİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Ömer Faruk Harman
(KURAMER)

14:00-14:40 **“DİNLER VE CİHAD”**

Tebliğ

Prof. Dr. Cafer Sadık YARAN
(*Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun*)

14:40-15:00 **Birinci Müzakere**

Prof. Dr. Bedri GENCER
(*Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul*)

15:00-15:20 **İkinci Müzakere**

Prof. Dr. Kemal ATAMAN
(*Uludağ Üniversitesi, Bursa*)

15:20-15:40 **Serbest Müzakere**

ARA 10. dk.

İKİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet OKUYAN

(*Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun*)

16:00-16:40 **“CİHAD ÂYETLERİ: TEFSİR BİRİKİMİNE, İSLÂM GELENEĞİNE VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI”**

Tebliğ

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
(*Çukurova Üniversitesi, Adana*)

16:40-17:00 **Birinci Müzakere**

Yrd. Doç. Dr. Nihat UZUN (*Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon*)

17:00-17:20 **İkinci Müzakere**

Doç. Dr. Mustafa KARAGÖZ (*Erciyes Üniversitesi, Kayseri*)

17:20-17:40 **Serbest Müzakere**

21 NISAN PERŞEMBE ÖĞLEDEN ÖNCE

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Ömer ÖZSOY
(*Goethe University, Frankfurt*)

09:00-09:40 **“CİHAD HADİSLERİ: RESÜLULLAH’IN UYGULAMALARI, BUNLARIN KÜLTÜRE YANSIMALARI”**

Tebliğ

Prof. Dr. Ahmet YÜCEL
(*İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul*)

09:40-10:00 **Birinci Müzakere**

Prof. Dr. Hüseyin HANSU (*İstanbul Üniversitesi, İstanbul*)

10:00-10:20 **İkinci Müzakere**

Yrd. Doç. Dr. Mahmut Kelpetin (*Marmara Üniversitesi, İstanbul*)

10:20-10:40 **Serbest Müzakere**

ARA 10 dk.

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Oturum Başkanı

Prof. Dr. İbrahim Kafı DÖNMEZ
(*İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi*)

11:00-11:40 **“FİKİH’TA CİHAD”**

Tebliğ

Prof. Dr. Talip TÜRCAN
(*Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta*)

11:40-12:00 **Birinci Müzakere**

Prof. Dr. Ahmet YAMAN
(*NE Üniversitesi, Konya*)

12:00-12:20 **İkinci Müzakere**

Prof. Dr. Ferhat KOCA
(*Hitit Üniversitesi, Çorum*)

12:20-12:40 **Serbest Müzakere**

KURAMER
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
KUR'AN ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Kısıklı Cad. Haluk Türksöy Sok. No:4 Kat: 2
34662 Üsküdar/İstanbul Tel: 0216 474 08 60-1910
www.kuramer.org | info@kuramer.org